

CONTRA

nr 2 1997 (nr 132 från starten) årgång 23 Pris 25:-

**Religionsfriheten i Sverige
Estniska kyrkan och KGB
Läget i Israel**

FRIHETENS RÖST
—för västerländsk demokrati—

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM

Telefon 08-654 95 52

Telefax: 08-652 48 99

E-post contra@algonet.se

Internet hemsida <http://www.algonet.se/~contra>

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år.
Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro
261-2638.

Finland: Minst 100 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 140 norska kronor per år.

Norskt postgiro 0806 199 8277.

Danmark: Minst 130 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Redaktion: Tommy Hansson, Carl Johan Hardt, Carl
G. Holm, Niclas Thorselius och Tommie Ullman.

Övriga medarbetare: Bertil Häggman, Birger Larsson,
Bertil Lindblom, Arne Sundström, Marek Zyto samt
Christer Arkefors, Italien, Peter Hårhög Danmark, Bertil
Wedin, Mellersta Östern, Allan C. Brownfeld, USA och
Rune Westin, Australien.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0522-363 50

Presslagd 1997-04-07
Sävsjö Grafiska, Sävsjö 1997

CONTRA-NYTT

Prishöjning 27 procent – fler fester med lättklädda damer?

Posten passade den 1 mars på att höja priserna med inte ens i hårda inflations-tider upplevda 27 procent på de vanligaste portosatserna. Vi vet från kvällspressen vad företagsledningen använder portopengarna till, men regeringen tycks inte bry sig om den saken, utan ger den nuvarande ledningen fortsatt förtroende (Postchefen Ulf Dahlsten är före detta statsskriverare med god förankring inom det socialdemokratiska partiet). Dessutom sväljer regeringen utan att blinka portohöjningar på 27 procent, trots att det i statens avtal med Posten står att prishöjningarna högst ska motsvara inflationen. Posten försvarar sig med att allmänheten får köpa rabattmärken. Contra får dock inte köpa rabattmärken. Så nu behövs allmänhetens – Contra-läsarnas – hjälp! **Köp rabattmärken så många Du får! Sälj dem (eller ännu hellre skänk dem) till Contra.** Adressen till Contra framgår av redaktionsrutan här invid. Contras portokostnader ligger redan idag på 50.000 kronor om året. Bara höjningen av portot motsvarar mer än tryckkostnaden för en Contra-tidning.

Auktoriserad eller godkänd revisor sökes

Ny lagstiftning tvingar Stiftelsen Contra att byta ut sin revisor mot en auktoriserad eller godkänd revisor. Hittillsvarande revision har skötts av högt kvalificerad ekonomisk och juridisk expertis, dock inte av personer med det formella godkännande som nu krävs. De tidigare revisorerna har arbetat helt ideellt. Vi hoppas att det bland Contras läsekrets finns någon som uppfyller de formella kraven och som är beredd att mot ett skäligt arvode åta sig revisionsuppdraget. Eller kanske finns det i bekantskapskretsen någon som kan värvas. Intresserade ombedes kontakta Contras styrelseordförande Géza Mólnár per post Contra, Box 8052, 104 20 eller per telefon 08-99 13 06 (bostaden). Det går också bra att skicka e-post till contra@algonet.se.

Republikanerna

Finns det någon eller några som vill bilda en borgerlig politisk förening med beteckningen Republikanerna? Ring Bengtsfors 0531-612 65 Evald, Dalby 046-20 05 41 Lars eller Malmö 040-94 86 77 Michael. I det svenska EU-valet 1995 var det tolv personer som röstade på Republikanerna. Det finns ett Republikanskt Parti i USA och det borde även fungera i Sverige och övriga EU med ett sådant. Valet till EU skall göras med hela EU som en valkrets. Ja till EMU och svenskt medlemskap i NATO. Skrota facketts diktatoriska löneförhandlingsmonopol. Förbjud strejker och lockouter, lagstifta om medling. Kollektivavtal skall inte företagare behöva teckna. Sänk företagsstöden och arbetsgivar-

avgifterna. Slå samman försäkringskassa, arbetslöshetskassa och socialvård till en allmän försäkring, de som vill skall kunna använda den allmänna försäkringen till studier på hel- eller deltid, om de inte kan få mer studielån eller pryja som lärling på någon eller några arbetsplatser. Nej till svenskt bistånd och handelsförbindelser med kommunistiska diktaturer. Stoppa krämarfilosofin. Man kan inte tjäna både Gud och Mammon. Ja till kärnkraften. De offentliga lönerna ska hållas tillbaka tills statsskulden är nere på noll kronor. Skrota presstödet. Apoteksbolagets monopol skall skrotas. Röstplikt skall gälla. Skicka ut de dagliga riksdagssammanträdena i TV1 eller TV2 så att hela landet kan se dem. Börsnotera och sälj Vin o Sprit AB och

(annons)
Systembolaget. Skrota försäljningsmonopolet. Beslutande kommunala folkomröstningar om flyktingpolitiken eller andra frågeställningar. Förbjud totalitära organisationer som inte tolererar ett folkvalt parlament.

Apropå beryktad högmålsprocess för 373 år sedan

Svenska staten vs religionsfriheten

Av Tommy Hansson

Efter reformationen i Sverige kom katolicismen ofta att framställas i nattsvart dager: katoliker i allmänhet och jesuiter i synnerhet beskrevs som svekfulla och grymma. Inkquisitionen angavs som ett avskräckande exempel.

En beryktad högmålsprocess från 1624 visar emellertid hur det de facto utvecklats en protestantisk inkquisition, som även om den inte var lika systematisk inte var mycket mildare än den katolska. Fullständig religionsfrihet fick vi inte förrän i vårt eget århundrade – den tycks för övrigt nu vara på väg att naggas i kanten.

Gustaf Vasas reformation må ha varit berättigad ur ekonomisk synvinkel, då den gjorde det möjligt för den utfattiga svenska staten att berika sig på kyrkans bekostnad. Några andra bevekelsegrunder än ekonomiska hade ej heller kungen, som dessutom passade på tillfället att förse sig själv och sin släkt med en del av kyrkans tillgångar. Annorlunda såg det naturligtvis ut för de ledande reformationsteologerna, främst Olaus Petri och Laurentius Andrae, som hade högst hedervärda teologiska motiv. Kulturellt kan reformationen, med ett viktigt undantag, beskrivas som en katastrof. Undantaget gäller den betydelse som den första översättningen av Bibeln till svenska fick för det svenska språkets utveckling. I den kulturhistoriska läseboken *Med lärde på latin* (Stockholm 1967) av Olof Marcusson och Dan Norberg heter det:

"Reformationen betydde i Sverige ett skarpt brott i kulturutvecklingen. Klosterskolorna stängdes, katedralskolor och borgarskolor vanvårdades, oersättliga bibliotek förstördes, det nyligen grundade universitetet i Uppsala lade ner all verksamhet."

Ambitiösa svenska studenter tvingades

Gustaf II Adolf på ett kopparstick efter en målning av van Dyck. Kungen betraktade Polen och dess kung Sigismund (hans egen kusin) som dödsfiender till den svenska staten vilket förklarar den hårda inställningen till katolikerna.

därför att i allt högre grad söka sig utomlands för att skaffa sig erforderliga kunskaper i viktiga ämnen som språk, teologi, filosofi och matematik. Detta gick bra så länge de höll sig till protestantiska skolor, men när de krigvandrande ynglingarna gav sig in på katolska områden kunde det bli riskabelt för deras liv och hälsa. Trots det var det många som föll för frestelsen och det främst av två skäl – den katolska och speciellt den jesuitiska undervisningen höll dokumenterat hög klass och var kostnadsfri.

Affären Petrosa

Den svenska reformationen genomfördes inte över en natt. Maktkampen mellan protestantism och katolicism fortgick i själva verket till in på 1600-talet. Johan III sökte under sin regenttid (1568-92) med

stöd av sin katolska drottning Katarina Jagellonica återinföra den romerska tron, men hade inte kraft nog att gå i land därmed. Drottningen testamenterade emellertid 10 000 daler till en katolsk utbildningsanstalt i Braunsberg (som i dag ligger i Polen och heter Braniewo) i Ostpreussen för utbildning av nordiska ynglingar.

När Johans yngre halvbror hertig Karl (IX) på ett kuppstatat sätt vred kungamakten ur händerna på brorsonen Sigismund I Vasa innebar det en skarp brutalisering av den svenska religionspolitiken. Uppsala mötes beslut 1593 förbjöd främmande trosbekännare att samlas, och åren herefter skärptes denna oförsonliga hållning genom en serie beslut. Kronan på verket blev riksdagen 1604, som stadgade att den som icke höll fast vid den evangeliska tron

hade förverkat sitt gods och skulle utvisas ur riket "på det han icke må hafva tillfälle sitt förgift att utspy". Denna politik dikterades främst av Karl IXs föresats att krossa Sigismunds välde i Sverige, men betingades också av oro över motreformationens landvinningar.

En yngre akademiker som hette Peder Eriksson och var född i Österbotten i den finska riksdelen men som var mera känd som Petrus Petrosa, drabbades på ett orimligt grymt sätt av den svenska religionspolitiken. Han hade under Johan III:s tid fått understöd för att kunna studera utomlands och där i hemlighet blivit katolik. Han började till och med läsa till katolsk präst men hoppade av och återkom till Sverige 1604, då han anställdes i Karl IXs kansli utan att hela hans bakgrund var känd. 1605 fick han Karls uppdrag att besöka kejsar Rudolf II i det tysk-romerska kejsarrikets huvudstad Prag i syfte att be denne medla i konflikten mellan Sverige och Polen. Petrosa kom dock att bli invecklad i en serie intriger tillsammans med en livländsk politisk äventyrare vid namn Oswald von Grabow; denne ville bland annat åter göra Sigismund till svensk monark och förvisa Karl till dennes sörmländska hertigdöme.

Petrosa förrirrade sig in i Polen och kom i kontakt med svenska flyktingkretsar som stödde Sigismund. När han återkom till Sverige hade han visserligen slutfört sitt uppdrag, men i sällskap hade han två andra svenska konvertiter som hette Laurentius Borlangius och Carolus Nicolai (Karl Nilsson) vilket gjorde att hans bakgrund och hans göranden och låtanden i utlandet kom i dagen. Hans uppdragsgivare blev topp tunnor rasande och alla tre hamnade i den svenska inkquisitionens våld. Hur det sorgsamma slutet blev låter vi Anders Fryxell

relatera i sin *Berättelser ur svenska historien*, del V (Stockholm 1900):

"När Petrosa ej längre kunde förneka de uppenbara bevisen, erkände han frimodigt sin tro och anförde till dess försvar så många skäl, att pastorn i Storkyrkan, Johannes Raumannus, dagen därpå måste stiga upp i predikstolen och vederlägga dem. Petrosa blev emellertid dömd att rådbräkas. Under plågorna utropade han som oftast Jesus! Maria!, katolikernas vanliga dödsbön. Slutligen skars hjärtat ur bröstet och kastades honom i ansiktet"

(Rådbräkning var ett straff vilket kunde utdömas vid särskilt svåra brott ända in på 1700-talet och som innebar att benen i kroppen krossades med ett tungt hjul, varefter det döda och misshandlade liket flötades in i hjulet som sattes på en lång stör).

Borlangius och Nicolai var också dödsdömda men benådades på avrättningsplatsen, där de tillsammans med den i Örebro församlade riksdagen tvingades bevittna Petrosas dödsdödsdömskamp. Borlangius släpptes ur sitt fängelse efter Karl IXs död 1611 och återupptog sin katolska verksamhet utomlands, medan Nicolai blev obotligt sinnessjuk i sitt fängelse på Åland.

Örebro stadga

Gustaf II Adolf var betydligt mer verserad än sin fader Karl (vilket i och för sig inte säger så mycket) och fick en god och allsidig utbildning av den lärde Johan Schroderus Skytte. Till kungens favoritläsning hörde den kristna klassikern *Om Kristi efterföljelse* (De imitatione Christi) av den nederländske munken Thomas a Kempis (1441). Men gentemot den lede polske fienden och dess papistiska religion var Gustaf Adolf väl så oförsonlig som far sin. Det visade han icke minst när ständsriksdagen samlades i Örebro 1617

och enades om en utomordentligt sträng religionsstadga, som bland annat förbjöd svenska studenter att besöka jesuitiska akademier utomlands och ta sig in i riket igen. Ve den yngling som ändå gjorde detta – han skulle anses biltog (fredlös) överallt i Sverige och dessutom arvlös. Samma öde skulle drabba alla som över huvud "avföll" till den romerska läran.

Den som vidare kommer in i riket och söker att hemligen bedraga och förföra ungdomen med "falsk jesuitisk och papistisk lära", inskräper Örebro stadga, skall "såsom en upprors- och tvedrägts-stiftare tillbörligen straffad varda".

Stadgan tillhöll strängeligen både svenska och utrikiska papister att inom tre månader efter stadgans utfärdande lämna riket, i annat fall satt huvudet synnerligen löst på vederbörandes hals. Den 22-åriga kungen talade på mötet i Örebro på höjden av sin retoriska förmåga om den onde konung Sigismund som "låter sig aff det diefwuls partijet the Jesuiter" styras. Till allt detta kan fogas, att riksdagen i Örebro även föreskrev att "tattare" (som zigenare på den tiden allmänt kallades) skulle köras ut ur landet eftersom deras livsstil ansågs hota den nationella enheten.

Det första offret för Örebro stadga blev en svensk student som kallade sig Henricus Hammerus och var son till en högt uppsatt kommunalman i Linköping. Hammerus var dessutom lärjunge till Johannes Messenius, en lärd mångsysslare som varit populär juridikprofessor i Uppsala. Den senare hade fått en katolsk uppfostran i Vadstena, och då Karl IX stängde klostret där började han studera vid den katolska skolan i Braunsberg. Hammerus dömdes till döden och halshöggs 1617 för brottet att ha smuglat in ett par brev från kung Sigismund i Polen till kungens kusin, hertig Johan av Östergötland (som var son till Johan III och alltså halvbror till Sigismund). Hammerus mentor Messenius dömdes för sin del till livstids förvisning på Kajaneborgs fästning i Finland och dog 1636. Under sin fångenskap ägnade sig Messenius åt ett lärt och omfångsrikt skriftställarskap; hans mest berömda verk heter *Scandia Illustrata*.

Borgmästaren i Tällje

1624 hölls en ny förräddarprocess vid den då ganska nyinstiftade Svea hovrätt i Stockholm med en rad anklagade personer: Zacharias Anthelius, borgmästare och riksdagsrepresentant från Söder Tällje

Staden Olmütz i Nordmähren på 1600-talet. Stadens jesuitiska seminarium lockade ett stort antal svenskar.

(Södertälje), Georg (Jöran) Bähr Ursinus, sekreterare vid det kungliga kansliet, Henricus Schachtius, jesuitisk präst från Tyskland, Ericus Niurenienus, kyrkoherde i Luleå församling, Nicolaus Campanius, skolrektor i Enköping samt Arnold Johan Messenius, den endast 16-årige sonen till fången på Kajaneborg.

Gemensamt för alla dessa utom Schachtius var att de hade överträtt Örebro religionsstadga så till vida som de studerat vid katolska akademier och därefter återvänt till Sverige med sin förborgade och förbjudna tro. Tysken hade för sin del på ett försåtligt sätt tagit sig in i Sverige sedan Anthelius och Bähr tillskrivit jesuiter i utlandet och begärt att få in en jesuitisk präst i landet. Tre av de nämnda avrättades: Anthelius, Bähr och Campanius. De flesta bearbetades också grundligt i den kungliga tortyrkammaren för att de om möjligt skulle yppa något om konspirationer med den polska fienden. Inte i något fall kunde det bevisas att de stämplat mot den svenska staten. Schachtius slapp undan med tortyr och utvisning därför att han var utländsk medborgare; Niurenienus ansågs när allt kom omkring ha gjort bot och bättring och fick därför det kanske överraskande milda straffet att vistas vid evangeliska akademier i utlandet under tre år; unge Messenius fick dödsstraffet omvandlat till förvisning på Kexholms fästning i Finland, där han satt till 1640 – så kunde tidens "milda" straff te sig. Niurenii milda dom låter sig möjligen förklaras av, att hans sväger Jonas Bureus – som 1630 blev chef för riksarkivet – satt som åklagare!

Den unge Messenius ägnade sig efter frigivningen åt historieforskning i faderns efterföljd och fick titeln *historiographus regni* (rikshistoriograf). Han torde vara unik i svensk historia eftersom han blev dömd till döden två gånger. Andra gången var då han under drottning Kristinas tid 1651 jämte sonen Arnold dömdes och nu verkligen avrättades för påstådd konspiration mot staten.

Anthelius och Bähr hade alltså brevlades vänt sig till jesuiter i utlandet och rekvererat en präst – den utvalde blev Henricus Schachtius, eller Heinrich Schacht som han egentligen hette. Saken upptäcktes av myndigheterna sedan en musiker i kungens tjänst, den italienske lutspeglaren Giovanni Battista Veraldi, till följd av svartsjuka angivit Anthelius, Bähr och Schachtius. Bähr hade nämligen en kärleksaffär med Veraldis hustru; till sitt

försvar vid rättegången angav Bähr att Veraldi var impotent sedan åtta år.

Zacharias Olai Anthelius (1583-1624) kom från en beläst norrlandssläkt och hade begivit sig utomlands för studier 1605. Han studerade bland annat vid den jesuitiska högskolan i Olmütz (på tjeckiska Olomouc) i Nordmähren, som i dag ligger i Tjeckien, i halvtannat år. Många fler svenskar än Anthelius utnyttjade jesuiternas goda och kostnadsfria undervisning. Ett par år senare var han i tjänst hos den landsflyktige svenske greven Axel Leijonhufvud. Härefter hamnade Anthelius i Graz i nuvarande Österrike hos en ärkehertlig handsekreterare som informator hos dennes barn. Från denna tjänst fick

Rikskanslern Axel Oxenstierna satt själv med vid rättegången i Svea hovrätt 1624.

Anthelius mycket goda vitsord. I Graz tog svensken också sin magisterexamen innan han efter tio års bortovaro återvände till Sverige 1615.

På sträckbänken...

I Sverige fick Zacharias Anthelius först anställning som corrector vid Gefle skola, innan han hamnade i hertig Karl Filips tjänst i Nyköping. Det var här han lärde känna Georg (Jöran) Bähr Ursinus, som var tolv år yngre och av en något äventyrlig läggning. När Karl Filip, en yngre bror till Gustaf II Adolf, dog i den fruktade fältsjukan som han ådragit sig under Rigas belägring 1621 övergick Anthelius i den kungliga moderns, änkedrottning Kristina, tjänst.

I maj 1623 fick Anthelius kunglig full-

makt som litterat borgmästare i Söder Tällje, som var hertigdömet Södermanlands viktigaste hamnstad och då som nu belägen fyra mil söder om Stockholm. Staden hade i enlighet med sitt privilegiebrev rätt att ha fyra borgmästare. Tällje, som staden hette fram till 1622 då Norr Tällje i Roslagen blev stad, hade litet över 1000 invånare som 1623 hade sett bättre dagar. Staden hade gynnats av Karl IX men efter dennes hädangång brottats med ekonomiska svårigheter. Det blev Anthelii uppgift att söka utverka skattelindring och en allmänt sett mer privilegierad ställning. Att Zacharias Anthelius var en mycket duglig ämbetsman vet vi av flera vittnesmål. Det hette om honom att han var den som "allt skulle bestyra". Tälljes kyrkoherde Johan Wattrangius – som själv en kortare tid var misstänkt för att hysa papistiska böjelser – bekräftade inför hovrätten denna positiva bild av Anthelius.

Anthelius, Bähr och Schachtius greps vid påsktid 1624 medan riksdagen pågick i Stockholm, där den allt överskuggande frågan var upprustningen inför den upptrappade konflikten med Sigismunds Polen. Anthelius och Bähr bekände redan vid de första förhören vid hovrätten – där såväl Gustaf II Adolf som dennes halvbror, Carl Carlsson Gyllenhielm och rikskanslern Axel Oxenstierna presiderade – att de var katoliker. Campanius nekade till detta.

–Jag är en fullkomlig papist och tänker i den religionen att dö, försäkrade Anthelius enligt förhörprotokollen som finns bevarade i Svea hovrätts "förräddarakt" i Riksarkivet. ☺

Under intryck av sjukdom, fängelsevistelse och oro för hustru och späda barn förnekade Anthelius sedermera – liksom de flesta övriga tilltalade – sin katolska tro. För det har de fått utstå mycken kritik av förnumstiga historieskrivare av den gamla stammen som Fryxell, Carl Grimberg och Nils Ahnlund. Anthelius och hans olycksbröder har kallats svaga, instabila, äventyrliga med mera. Enligt min mening är merparten av denna kritik dum och ytlig. Konvertiterna tvingades nämligen undergå oerhörda lidanden i kalla och fuktiga fängelsehålor, samtidigt som de var smärtsamt medvetna om att deras nära och kära inte hade mycket medlidande att vänta sig från den lutherska militärstaten, samma stat som krävde obrottslig lydnad i både religiösa och världsliga frågor.

Av Svea hovrätts akter framgår att Bähr

och Schachtius utsattes för tortyr på sträckbänk och i hårt åtskruvad järn. Bevarat är även ett dokument innehållande frågor att ställa till Anthelius under tortyr, men så vitt vi vet verkställdes inte någon sådan i hans fall. Det berodde nog mindre på hans relativt höga ställning än på att han led av klen hälsa; möjligen blev också rätten övertygad om att han inte hade mer av intresse att berätta än vad han gjorde i förhören. Tortyr fanns inte sanktionerad i någon svensk lagtext men användes då och då med självklarhet av det stormaktstida svenska rättsväsendet liksom i hela det övriga Europa.

I hovrättens handlingar finns vidare ett rörande brev ställt till Anthelius under hans riksdagsförretning och skrivet av hustrun Engel Kröger, som var en Gävle flicka av tysk härkomst. Hustrun redogör för praktiska angelägenheter i Tällje samtidigt som hon indirekt oroar sig för mannens hälsotillstånd. "Farer mycke väl, kära hjärtans man, och hälsar Henrik [Schachtius]!", avslutar hon brevet som förstås föll i myndigheternas händer.

Halshuggning

Den svenska inkvisitionen lade ner stor möda på att få konvertiterna att återgå till den "rena evangeliska tron" och lyckades också formellt därmed. Av Bährs hand är bevarat ett nästan osannolikt undfallande och gråtmilt brev på franska med vädjan om kunglig nåd. Också Anthelius tog tillbaka sin tro och bad om att till straff för sina överträdelser få gå i landsflykt, samtidigt som han vädjade om att hans fru och barn skulle skonas.

Inför hovrätten anställdes förhör med Anthelius av en hög kyrklig representant. Det var överhovpredikanten, domprosten och teologie professorn i Uppsala, Laurentius Olai Wallius, som av Claes Annerstedt i uppsatsen "Ett akademiskt gräl på 1600-talet" (i *Kyrkohistorisk årskrift*, Uppsala 1901) beskrivs som "på visst sätt en typ för den stela och oförsonliga riktning, på hvilken den lutherska teologin inslog, efter att den som ecclesia militans kämpat sig till seger". Wallius tycks ha varit en av de mest beryktade grälmakare som funnits inom svensk teologi och gjorde sig till sist omöjlig bland sina kolleger till följd av hätskhet och långsinthet. Han dog 1638, 50 år gammal.

Denne man utsågs alltså till att bearbeta och omvända en av samhället utstött människa som dvaldes i en ogästvänlig fängel-

schåla utan möjlighet att kommunicera med yttervärlden. Wallii omvändelseuppgift borde därför ha varit enkel.

Anthelius, Bähr och Campanius blev således slutligen avrättade sedan deras dödsdomar faststälts av konungen den 1 september 1624. De båda förstnämnda avrättades den 11, den senare den 15 september. I båda fallen skedde avrättningen med svärd på Stockholms torg, numera Stortorget, i Gamla stan.

På avrättningsplatsen skall både Anthelius och Bähr enligt katolska dokument från Liège som Sven Stolpe hänvisar till i sin bok *Drottning Kristina* (Malmö 1966) ha återvänt till sin katolska tro. När en luthersk präst i sista stund sökte få Anthelius att igen svika sin tro, svarade den senare:

–Du är ingen verklig präst. Hur skulle du då kunna ge mig absolution för mina synder och räcka mig Herrens lekamen?

När han strax därefter fick se kamraten Bährs döda kropp och huvud åtskilda skall han i extas ha ropat till skarprättaren:

–Eja, låt mig nu också falla för din lie och den katolska tron!

De senare uppgifterna är möjligen tillrättalagda av den katolska propagandan men ter sig ändå inte osannolika. När det inte längre fanns något hopp om att undgå halshuggning hade ju varken Bähr eller Anthelius något att förlora på att uttrycka sin katolska tro. Här skall dessutom inskjutas, att en sant troende enligt katolska kyrkan inte hade någon skyldighet att hålla "tro och loven" gentemot "kättare" – det är i detta perspektiv vi av allt att döma bör se de tidigare avsägelserna av den katolska tron i ett hårt fängelse och under obarmhärtig tortyr. Campanius förblev dock trogen sin lutherska omvändelse i bödelssvärdets skugga.

Anthelii och Bährs döda kroppar togs om hand av rådsheren Johan Skytte och riksamiralen Carl Carlsson Gyllenhielm och forslades från Stortorget till Riddarholmen, där de begrovs nära den nuvarande statyn över Birger Jarl vid den gamla klosterkyrkans mur. 300 år senare lät svenska katoliker på katolska kyrkogården i Stockholm sätta upp en minnestavla med följande text (de olika datumen gäller gammal respektive ny datumräkning):

"Till minne af Zacharias Anthelius borgmästare i Södertälje och Göran Berhr Ursinus sekreterare i kungl. kansliet hvilka d. 11/21 september 1624 i Stockholm ledo döden för sin katolska tro. En hyllnings-

gärd från svenska katoliker anno 1924."

Det sista dödsoffret för Örebro stadga varen i Sverige och Norge kringvandrande svensk student vid namn Ericus Petri, vilken avrättades 1631.

De här ovan beskrivna händelserna vittnar om en obarmhärlighet och intolerans som det kan vara svårt för oss nutida svenskar att förstå. De som försvarat domen har hävdad att Anthelius och hans trosfränder inte avrättades för att de var katoliker, utan därför att de var landsförrädare och i maskopi med Polen. Detta är inte sant. Det är riktigt att Anthelius haft kontakt med regimfientliga svenska exilkretsar i Polen och att Campanius mottagit visst understöd av Sigismund. Samtliga avrättade hade dessutom vistats vid jesuitiska skolor utomlands. Men inte ens under den svåraste tortyr (som inte var tillåten enligt lagen) kunde myndigheterna frampressa några bevis för stämplingar mot den svenska staten.

Numera är religionsfriheten inskriven i grundlagen. Men tolerans och vilja till förståelse är långt ifrån någon självklarhet, även om sträckbänk och bödelssvärd lyckligtvis kommit ur bruk. Än i dag beskrivs företrädare för olika religiösa inriktningar av myndigheter och protestantiska kyrkor med termer som starkt påminner om den propaganda som forna dagars katolskt troende utsattes för. Folkpartistiska riksdagskvinnan Barbro Westerholm har motionerat om åtgärder mot "destruktiva sekter" vilket upprört många troende, medan en församling som Maranata i sin propaganda beskriver påven som ett "Djävulens sändebud".

Svenska kyrkan å sin sida ägnar sig alltså, 373 år efter avrättningarna i Stockholm, åt att kartlägga och registrera önskade religiösa inriktningar.

Källor: Svea hovrätts huvudarkiv, E VI a 2 a a, vol. XIV-XV (Liber causarum, "Svea rikets förrädare"). Riksarkivet, Stockholm.

Nordlander, Johan: Katolsk propaganda inom en svensk skola. Gävle 1918.

Norlin, Theodor: En svensk religions- och bögmålsprocess i det sjuttonde århundradet. Ett bidrag till det svenska rättegångsväsendets historia (i *Nordisk tidskrift för politik, ekonomi och litteratur*, årg. 2). Lund 1867.

Olofsson, Sven Ingemar: Medeltiden och nya tiden före 1860 (i *Södertälje stads historia*, del 1). Stockholm 1968.

Svenska riksdagsakter, serie I 1521-1718. Avd 2. Tiden från 1611. 2:1-2. 1617. Stockholm 1943.

Den bekymmersamma utvecklingen i Israel: Hoppet om fred är ute

Av Joakim Förars

Den 15 januari 1997 var ett ödesdatum för Israel – och för världen. Efter flera års dragkamp har Likud beslutat sig för att ge upp kampen för ett starkt Israel och slagit in på den väg som dragits upp av vänstern, under press från fienden och med benäget bistånd från omvärlden. Netanyahus beslut att lämna ifrån sig inte bara Hebron utan 90 procent av Judéen och Samarien inom 18 månader är ett stort steg mot etablerandet av en palestinsk stat väster om Jordanfloden. Denna helomvändning applåderas runt om i världen, där man föreställer sig att det skall vara ett steg i riktning mot fred.

När Yitzhak Rabin 1993 fick veta att några av hans ministrar, däribland Shimon Peres, bedrev hemliga förhandlingar med PLO måste han välja mellan en kraftfull åtgärd mot dem som höll på att axla hans mantel eller att löpa linan ut och själv ta ansvaret för förhandlingarna. I ett pressat läge valde han att satsa på det senare kortet. Det kunde vara värt ett försök, enligt premiärministerns bedömning, men han gjorde klart att detta experiment skulle avbrytas om det visade sig att det inte höll vad det lovade.

Några av villkoren var att PLO skulle a) upphöra med terrorism, b) ta ansvaret för att ingen terrorism utövades från deras territorium, c) utelämnas terrorister som uppehöll sig där, d) återkalla nationalstadgan som går ut på att Israel skall utplånas. Om Arafat inte höll dessa utfästelser skulle Rabin för sin del inte känna sig bunden av avtalet, utan intervensera mot terrorister i de områden man gett upp kontrollen över.

Att annullera avtalet var emellertid lättare sagt än gjort, eftersom det skulle leda till ett allvarligt blodbad och knappast möta någon förståelse från den internationella opinionen. När hans motpart ignorerade sina utfästelser tänjde Rabin därför allt mer på sina villkor. Efter mordet på Rabin togs

"Bibi" Netanyahus beslut att överlämna 90 procent av de bibliska områdena Judéen och Samarien till palestinierna inom 18 månader gör att den palestinska staten kommer närmare. Men också Yassir Arafats ledarskap ifrågasätts nu av hans eget folk.

rodret över av Peres, som aldrig hade några avsikter att vrida klockan tillbaka, kosta vad det kosta ville.

Fritt fram för Hamas

Med tiden blev PLOs avtalsbrott så många och allvarliga att varje förhoppning om en genuin freds vilja från detta håll framstod som självbedrägeri. Flera fraktioner inom PLO har vägrat erkänna avtalet och utfört en lång rad terrordåd, utan påföljd. Också Arafats egen fraktion, Fatah, har bevisats vara inblandade i flera terrordåd.

Hamas har fått härja i stort sett fritt enligt ett avtal mellan PLO och Hamas får de göra vad de vill bara de inte utnyttjar områden som PLO ensamt kontrollerar som bas. Terrorister har alltid fått en sä-

ker tillflyktsort i Arafats domäner. Förfrågningar av den israeliska armén om utlämnande har ignorerats tills man slutat att ens göra sådana förfrågningar.

Arafat har otaliga gånger sagt att man inte tänker nöja sig med mindre än hela Israel och prisar oupphörligt terrorister, däribland den ökände Yihye Ayyash som verkställt mord på ett sjuttiofem personer. De arafatkontrollerade massmedierna frossar i blodtörst och antisemitism. De palestinska skolorna indoktrinerar ungdomar i antisemitism, trots löfte om fredsfostran.

Hitlerhälsning

Nationalstadgan är fortfarande intakt trots att man tre gånger lyckats intala omvärlden att den inte längre är giltig:

Yassir Arafats ställning som palestinsk ledare blir alltmer ifrågasatt.

1989, 1993 och 1995 (som bäst är man å färd med ett fjärde försök, som säkert blir lika framgångsrikt).

Den palestinska polisen, som enligt Oslo II-avtalet skulle begränsas till 30 000 man (en fantastisk siffra i ett så litet land; Sverige har 18 000 poliser) uppgår redan till cirka 50 000, och liknar mer en armé än en poliskår. Som poliser/soldater har rekryterats många efterlysta terrorister. Bildmaterial har visat att de gör hitlerhälsning under sina parader. Arafat vägrar att avvapna Hamas - och skulle inte gå i land med en sådan uppgift om han försökte. Under senare tid har Arafat backat i några enskilda fall och utövat ett begränsat samarbete med den israeliska armén, men detta har inte rubbat helhetsbilden, och förklaras alltför lätt av hans rädsla för att förhandlingarna inte skall avancera.

Till det mest skrämmande hör att det inte bara är en maktfullkomlig diktator som smider planer på krig - vanliga palestinier tycks vara lika blodtörstiga. När opinionsundersökningar visar att majoriteten stöder förhandlingarna med Israel basunerar detta ut som fredsvilja.

Få tycks reflektera över att palestinerna inte har något att förlora på dessa förhandlingar, men väl kan inhösta lättköpta framgångar. En annan bild framträder om man studerar opinionsundersökningarna lite noggrannare. En undersökning bland palestinska studenter i Samarien i fjol visade t ex att 76 procent stöder fortsatta terrorattacker, och 86 procent motsatte sig åtgärder av den palestinska polisen mot Hamas. Det var mot denna bakgrund som Netanyahu gick till val med löfte om att avbryta förhandlingarna om inte Arafat satte igång med att uppfylla sina löften, samt att Hebron inte skulle ges upp. Han vann en jordskredsseger bland de judiska

väljarna: 55,5 procent mot 44,5 procent för Peres. Tack vare den arabiska femtekolonnen (18 procent av Israels befolkning) blev segern ända ytterst knapp.

Följer dekadent mönster

Politiker är inte kända för att hålla sina löften, och redan när Netanyahu valdes till Likuds ordförande höjdes många röster mot hans osäkra karaktär. När den palestinska armén i september öppnade eld mot israeliska armén och Netanyahu svarade med att krypa till Canossa och förhandla villkorslöst med Arafat blev det tydligt vartåt det lutade. Ändå blev hans helomvändning en chock för många i Israel. Förre premiärministern Yitzhak Shamir beskriver avtalet som ett övergivande av det judiska folkets hopp, och varnar för att man håller på att ge upp infrastrukturen för sin nationella överlevnad. Det för inte ett steg närmare fred, enligt Shamir, tvärtom. Ze'ev Begin, son till Shamirs företrädare Menachem Begin, och en av de tunga namnen i Likud, delar uppfattningen, och har avgått ur regeringen i protest.

Vad är det som får den israeliska regeringen att självmant ge ifrån sig hälften av sitt land åt en så fruktansvärd fiende? En förstummad Shamir säger att det övergår hans förstånd, men spekulerar i amerikanska påtryckningar. Utländska påtryckningar väger säkert tungt, men är inte den djupast liggande förklaringen.

Sanningen är att det inte är något förvånande eller ovanligt i Netanyahus ideologiska kollaps. Han följer mönstret för dekadenta samhällen och intalar sig att eftergifter skall tämja motståndaren. Det finns många historiska paralleller - Chamberlain i München 1938 ligger nära till hands. Västmakternas flathet inför Sovjetunionen är ett annat exempel. "Demokratier är inte väl rustade att föra långa krig", konstaterade Nixon efter bitter erfarenhet.

Långvarig psykologisk press försvagar motståndskraften och fördunklar omdömet, och detta har Israel mer än något annat land varit utsatt för under decennier av terror, krig och krigshot. Homeros beskrev talande den förblindade godtrogenheten i berättelsen om den trojanska hästen. Soldaternas oljud inne i hästen gjorde trojanerna misstänksamma, och när man rände ett spjut genom trähästen var det en människoröst som skrek av smärta. Ändå kunde man i längden inte låta bli att föra in trofén i sin stad. Den klarsynte profetgestalten Laokon mötte allt mindre förstå-

else och till slut allmänt avståndstagande. Som så många myter är den en träffsäker beskrivning av människonaturen, och blir ständigt åter aktuell.

Dödligt hot

Vilka är då framtidsutsikterna sedan Israel avträtt Judéen och Samarien (Västbanken) och Gazremnan? Kan man undvika att ett nytt krig bryter ut? Så vitt jag kan se är svaret sannolikt: nej. Palestinierna har inte gett upp sitt mål att driva judarna ut i havet. Till skillnad från dessa är de beslutssamma, tappra och offervilliga. De kommer inte att göra halt vid 1967 års gräns.

Den palestinska stat som är i vardande utgör ett dödligt hot mot Israel. Enligt avtalen skall den inte få ha någon egentlig armé, och få tänker sig i dagens läge att den skulle kunna utgöra ett militärt hot. Men avtal är inget annat än pappersbitar, som redan framgått med önskvärd tydlighet. En gradvis upprustning är lika svår att hindra som den hittillsvarande händelseutvecklingen, och i varje skede kommer Israel att hållas tillbaka av insikten att en intervention är liktydig med en krigsförklaring. Hotet kommer att växa i takt med oförmågan att ingripa.

Arafat har en hamn tillgänglig där tungt militärt materiel kan skeppas in, och man talar på palestinskt håll om ett stasförbund med Jordanien, vars befolkning till övervägande del är palestinsk. Den hashemitiska dynastin kan plötsligt komma att sitta osäkert i sadeln. Om dessa visioner förverkligas är det ingen menlös motståndare man har att göra med.

Vad som skulle bli följden av ett sådant krig är omöjligt att säga. Israel har överlevt flera krig mot höga odds, men man har varit en hårsman från den yttersta katastrofen. Hur det går nästa gång återstår att se.

Det judiska folkets framtid i Israel ter sig oviss. Men så har det varit sedan staten Israel bildades...

Målet Holm mot Sverige:

En juridisk långkörare...

Av Carl Johan Hardt

Kommer Ni ihåg processen mellan Contras Carl G. Holm och svenska staten i Europadomstolen i Strasbourg? Målet som Holm vann och som innebar att det svenska jurysystemet i tryckfrihetsmål fick en allvarlig törn.

Bakgrunden var följande. Hösten 1985 utgav författaren Sven-Ove Hansson boken *Till höger om neutraliteten* på socialdemokratiska Tidens förlag. Boken påstods handla om högerextremismen i Sverige. I ett helt kapitel på 52 sidor behandlades Contras Carl G. Holm. Kapitlet innehöll en mängd osanna och kränkande uppgifter om Holm. Holm stämde författaren och förlaget för förtal. Hansson utnyttjade sin rätt att få saken prövad genom tryckfrihetsjury.

Juryen innehåller lekmän från olika partier, som endast skall svara på frågan huruvida vissa avsnitt i en trycksak står i strid med tryckfrihetsförordningen. I Holms fall friade juryn Hansson; inget av det som skrivits som Holm bedömdes utgöra tryckfrihetsbrott. Juryen bestod av nio personer; fem var socialdemokrater (och en kommunist). Dessa ledamöter skulle alltså avgöra om en partibroder och partiets förlag hade gjort sig skyldiga till brott. Både tingsrätten och hovrätten avvisade Holms jävsinvändning.

Holm vände sig då till Europarådet eftersom hans mål inte blivit prövat av en opartisk och oavhängig domstol som artikel 6 i Europakonventionen kräver. Svenska staten fälldes i både Euopakommissionen och Europadomstolen. Domen i Europadomstolen avkunnades 25 november 1993. Vad har hänt sedan dess?

Ministerkommittén

Domstolens uppgift är att utröna huruvida ett visst fall innebär en kränkning av konventionen. Däremot uttalar sig aldrig

Contras Carl G. Holm håller regeringen på halster

domstolen om medlemsländernas lagstiftning.

Ministerkommittén är det organ i Europarådet som har hand om verkställandet av Europadomstolens domar. Det är alltså inför ministerkommittén som Sverige skall redovisa hur man tänker ändra sin lagstiftning så att en kränkning av artikeln inte sker igen. När kommittén godkänt medlemsstaternas åtgärder avskrivs målet.

Sveriges regering skulle redan efter sex månader kunna presentera ett förslag hur man skulle ändra sin lagstiftning. Trots att det gått mer än tre år sedan domen föll har Sverige inte kunnat lämna en rapport om åtgärder till Europarådets ministerkommitté.

Sju (!) gånger har frågan bordlagts på begäran av svenska regeringen.

Förslaget

Ett av de få konkreta lagförslag som Holmdomen resulterat i är att HD skulle kunna bestämma att tryckfrihetsmål inte skall prövas av jury när risk för politiskt jäv föreligger. Förslaget som skulle tas in i tryckfrihetsförordningen presenterades i utredningen *Domaren i framtiden* (SOU 1994:99) men togs inte väl emot. Många remissinstanser (däribland Sveriges radio) menade att förslaget urholkade hela tanken på tryckfrihetsjuryen som en folkets försvarare av yttrandefriheten, särskilt i fråga om yttranden av politisk karaktär.

SOU 1994:99 gavs ut i juni 1994. Sedan dess har lagförslaget legat i träda. Justitiedepartementets handläggare har vid telefonkontakt betecknat Holm-fallet som en "känslig fråga" eftersom en grundlagsändring kan bli aktuell. Inget vet med säkerhet om en grundlagsändring krävs förrän ministerkommittén sagt sitt om åtgärderna. Situationen har litet av moment 22 över sig.

Målet avskrivs 1999 eller 2003?

Om man antar att lagförslaget når riksdagen måste detta röstas igenom av två riksdagar med mellanliggande val. Eftersom det är riksdagsval hösten 1998 skall en proposition tillställts riksdagen senast januari 1998. Justitiedepartementet kan alltså inte vila på hanen alltför länge. Om förslaget når riksdagen är det dock långt ifrån säkert att det bifalls. Remissinstansernas svar visar att vänstern (bland annat LO) intar en kritisk hållning till Europakonventionens inflytande på svensk rätt. Om allt går som justitiedepartementet vill kan målet avskrivas tidigast våren 1999. Om inte kommer man minst behöva vänta till 2003, tio år efter domen!

Knappast hade Holm anat att han skulle hålla regeringen på halstret så länge!

Carl Johan Hardt är jur kand och har skrivit en uppsats vid Stockholms Universitet om ärendet.

”Det öppna såret” – ett måste

Låt vara att mycket av det som Per Ahlmark säger om demokrati och diktatur i sin senaste bok *Det öppna såret* (Timbro, 410 sidor) har *Contra* sagt i drygt två decennier. Ahlmarks opus är ändå ett måste för den som intresserar sig för seriös politisk/ideologisk debatt i Sverige i dag. Författarens formuleringskonst och hetta ger en särskild krydda åt de väsentligheter han har att torgföra.

Den fullständiga titeln till Per Ahlmarks bok är *Det öppna såret. Om massmord och medlöperi*. Han vidareutvecklar här det tema han inledde så förtjänstfullt med boken *Vänstern och tyranniet* på samma förlag. Ahlmark varvar här fakta om detta sekels blodiga, totalitära diktaturer – främst Kommunismkina, Sovjetunionen och Nazityskland – med avslöjande information om diktaturernas bästa vänner bland svenska kulturpersonligheter och politiker. Författaren har särskilt påtagit sig uppgiften att nagelfara Olof Palmes verksamhet härvidlag. Andra skribenter och opinionsbildare Ahlmark har ett ”gott” öga till är Bo Strömstedt, Anders Ehnmark, Jan Myrdal, P O Enquist, Birgitta Dahl och Sven Lindqvist.

Per Ahlmark framstod som ledare för Folkpartiet och vice statsminister nog för många som en visserligen kunnig och påläst men kanske dogmatisk och alltför politiskt korrekt debattör. När han efter den borgerliga valsegern 1976 mötte sina partimedlemmar var han i det perspektivet skrupulöst nog med att säga ”jämlighet för kvinnor och män” och inte med könsbeteckningarna omkastade. Det tyckte åtminstone undertecknad lät ganska larvigt och poänglöst; den fristående författaren Ahlmark är därför betydligt mer njutbar än partiledaren Ahlmark.

Mördarregimer och det kalla kriget

Boken inleds med tre kapitel på temat ”resa med Rummel”, som refererar till

forskaren Rudolph J Rummel, bosatt på Hawaii. Rummel har gjort det till sin livsuppgift att dokumentera de kommunistiska och nationalsocialistiska förintelserna i siffror. Rummels enligt Ahlmark största förtjänst är att han visat, att inga fullskaliga demokratier någonsin bekrigat varandra. Demokrati och frihet är alltså de bästa av fredsgarantier. Det är av intresse att notera vilka regimer i världshistorien som enligt Rummel mördat flest människor. De är: Sovjetunionen 1917-87 62 miljoner, Kommunismkina 1949-87 35 miljoner och Nazityskland 1933-45 21 miljoner.

Den totala och sanslösa ondska som de totalitära diktaturregimerna utvecklat är något som i högsta grad engagerar den nu 58-årige Per Ahlmark. Han upphör inte att förvånas över att det i världen och i vårt eget land funnits och tyvärr alltjämt finns personer som varit/är beredda att räcka också de brutalaste mördare en hjälpsande hand. Han ger en lång rad exempel på motbudande knäfall – Fredrik Bööks inför Hitlertyskland, Olof Lagercrantz inför Röda Kina, Anders Ehnmarks inför Nordkorea, Birgitta Dahls inför Pol Pots Kambodja, Jan Guillous inför Irak, Olof Palmes inför Kuba och Jan Myrdals inför veterligt alla regimer som medvetet använder folk-mord och massakrer som politisk metod.

Intressanta är Ahlmarks synpunkter på historiedocenten Alf W Johanssons bild av det kalla kriget i allmänhet och Herbert Tingsten i synnerhet. I en Tingsten-studie framställer Johansson bilden av en av antikommunismens demoner jagad Tingsten i den amerikanska imperialismens tjänst. Skulden för det kalla kriget lägger han huvudsakligen på USA och dess strävan att kapa åt sig marknadsandelar i den efterkrigstida världen, medan han avfärdar Sovjets och Stalins planer på världsherravälde som i stort västliga hjärmspöken. En vrånbild vi tvingats ta del av tröttsamt många gånger.

Ahlmark visar enkelt på ihåligheten i Johanssons resonemang genom att hänvisa till auktoriteter – exempelvis den högt aktade Robert Conquest – som Johansson förmodligen inte läst.

Per Ahlmarks senaste opus är en tungviktare i bokfloden.

Folkhemsmyten Palme

Per Ahlmark aktar inte heller för rov att avliva den folkhemska helgonmyten om Olof Palme, den övermänskliga fredskämpan som enligt panegyrikerna var för stor för sitt land och som blev ett offer för hat och illvilja. Dock förefaller mig baksides-textens pretentioner på att *Det öppna såret* skulle vara ”den första stora uppgörelsen med Olof Palmes syn på diktaturena” vara något överdriven. Timbro gav ju själv ut Bertil Östergrens utomordentligt informativa *Vem är Olof Palme?* 1984. (Märkligt är kanske att Ahlmark inte någonstans hänvisar till denna bok, i vilken det dessutom förekommer en intervju med Ahlmark själv).

Icke desto mindre – Ahlmarks klarsynta och nyanserade porträtt av Palme är välgörande att läsa. Författaren skriver: ”Panegyriken kring Palmes kamp för friheten är i sak, enligt min mening, felaktig eller grovt missvisande... Den som vägrar lära sig hur mycket som kommunism, fascism och nazism har slitit sönder står i regel rådvill inför konfrontationer i vår tid. Han tar stora steg tillbaka från de insikter som 1900-talet borde ha tvingat på oss alla. I den meningen, och med tanke på den roll som den omvända rasismen spelade i hans politiska åskådning, ser jag Olof Palme som en ofta reaktionär utrikespolitiker.”

Ahlmark visar hur Palme gjorde till sin bärande utrikespolitiska princip att misstänkliggöra nära nog all kritik gentemot sovjetblocket och kommunismen över huvud taget. Sådan kritik, förklarade

Fortsättning på sidan 14

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Carl G. Holm och Tommy Hansson. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan, om inte annat markeras med citations-tecken.

Företrädare för facket

När separatortillverkaren Alfa Laval i Eskilstuna nyligen tvingades säga upp 100 personer tillhörde Rolf Ullerud dem som fick sluta. Han är var inte ansluten till facket. Med sina åtta år inom företaget kände han sig inte speciellt orolig inför uppsägningsvarslet. Det fanns många anställda med kortare anställningstid. Men det fanns en sak Rolf, som bor i Nykvarn i Södertälje kommun, inte tänkt på. Det var fackets anspråk.

Nu hävdar Rolf Ullerud att facket gentemot arbetsgivaren krävde att deras medlemmar skulle ha företräde till anställningar. Därför sades han upp i strid med lagen om anställningsskydd (LAS) sedan facket utövat ihärdiga påtryckningar gentemot arbetsgivaren.

Rolf Ullerud började på Alfa Laval i Tumba 1988. 1992 flyttade företaget till Eskilstuna. Ullerud var så säker på att få behålla sitt arbete att han och hans familj köpte ett hus i Nykvarn mitt under flyttningen. 1996 fick emellertid Ullerud och hans arbetskamrater veta, att Alfa Laval skulle tvingas avskeda omkring 100 anställda. Orsakerna var personalövertalighet som orsakats av flyttningen och minskad orderingång.

"Snacket gick men jag var aldrig orolig", citeras Rolf Ullerud i *Länstidningen*, Södertälje. "Jag hade varit så länge på firman. Bara på min avdelning fanns det 6-7 stycken som borde gå före."

Men Rolf Ullerud blev omsider inkallad till sin chef som förklarade att Ullerud skulle bli uppsagd på grund av arbetsbrist. Sedan dess, förklarar han, har han "varit förbannad i stort sett".

Enligt Rolf Ulleruds juridiska ombud har facket i och för sig rätt att förhandla bort turordningsregeln i LAS. Denna rättighet har dock givits under ansvar och innebär inte någon rättighet att diskriminera en person eller kategori.

Det allvarligaste i sammanhanget är inte att fackföreningsrörelsen i kristider strävar efter att tillvarata sina medlemmars intressen. Det verkligt betänkliga är naturligtvis att arbetsgivaren faller till föga för fackets aggressiva krav.

Vänsterns korståg mot Per Ahlmark

Det skall erkännas att arten har decimerats sedan 70-talet, men nog är släktet mediamarxister tämligen livskraftigt. Särskilt högljudda har våra vänstervridna vänner blivit i takt med besparingar under senare tid. Lars Ilshammar heter en man som kallar sig "historiker och journalist" som då och då skriver en kolumn i tidningen *Metro* och som får exemplifiera artbeteckningen "mediamarxister". Hans nuna i tidningen har det där trötta, världsvisa uttrycket som utmärker så många ohjälpliga egotrippare på vänsterkanten.

Den 18 februari skrev Ilshammar en krönika med rubriken "Döma långt efteråt kräver inget mod". Krönikan är ett angrepp på Per Ahlmark i anledning av dennes bok *Det öppna såret - massmord och medlöperi*, även om Ilshammar av rädsla för att ge boken publicitet inte nämner den vid namn. Enligt Ilshammar är Per Ahlmark

en "kultursidornas Sylvester Stallone, en himnare på evigt korståg mot den utdöda 70-talsvänstern, ständigt sysselsatt med att spåra upp gamla fiender och utan pardon utmäta straffet för att de en gång råkade säga något positivt ord om Kuba eller Vietnam."

Ilshammars kolumn går ut på att det är löjeväckande att kritisera personer som för ett antal år sedan stödde kommunistdiktaturer. För detta krävs inte ett uns mod utan är endast uttryckt för att Ahlmark "och andra självutnämnda vakhundar" är så urbotna enkelspåriga att de inte har ett ord att säga om "de brutala marknads-experimentens misslyckande i Ryssland om den parodi på demokrati som pågår i Sydkorea och om kommunanställda som skräms till tystnad när den offentliga sektorn ska konkurrensutsättas här på hemmaplan."

När Lars Ilshammar skriver att 70-talsvänstern är utdöd har han naturligtvis fel. Han är ju själv ett exempel på motsatsen. Enligt hans sätt att resonera är det förbjudet att kritisera några som helst företal till vänster om man inte parallellt därmed brännmärker minst lika många företal till "höger". Varför demokratin Sydkorea skulle vara ett värre exempel än kommunistdiktaturen Kina, som arrangerar massavrättningar på löpande band för folkets uppbyggelse, framgår inte. Gör vidare tankeexperimentet att byta ut "vänstern" mot "nazismen". Det var som be-

På grund av ett tryckeritekniskt fel tar vi denna gång en "favorit i repris", eftersom bilden blev obegriplig förra numret

Det påstås att statsminister Göran Persson alltid drar i höger örsnibb när han ljuger.

kant ännu längre sedan som nationalsocialismen och Hitler gisslade världen. Ändå fortsätter nazismen – med all rätt – att nagelfaras i TV, radio, böcker och tidningar under mottot "glöm aldrig". Den som vid något tillfälle uttryckte förståelse för Hitler eller Tyskland på 30-talet blir obarmhärtigt jagad i media, mer än ett halvsekel efter händelsen. Ett par exempel är härvidlag Ingvar Kamprad och Sven Erik Larsson. Om Lars Ilshammar vore konsekvent skulle han uppröras lika mycket över det. Av någon anledning har man dock svårt att föreställa sig epitet som "hämnare på korståg mot den utdöda 30-talsnazismen" och liknande. Men nu är inte Lars Ilshammar konsekvent. Han är inte ens demokrat, för om han vore det skulle han naturligtvis inte förespråka glömska beträffande kommunismens illdåd.

Vem är då "historikern och journalisten" Lars Ilshammar? Det kan konstateras att han är medarbetare i *Socialistisk debatt*, som uppges vara en tidskrift för "politik och kultur" och som ges ut av CMS Förening för socialistisk debatt. (CMS är en förkortning för Centrum för marxistiska samhällsstudier). I tidskriftens redaktion ingår bland andra ungvänsterordföranden Jenny Lindahl. Ilshammar har bland annat skrivit om "IT-demokrati eller nätväktarstat". Ilshammar har alltså alljämt betydande sympatier för en ideologi som är minst lika blodbesudlad som nazismen/fascismen.

Att Per Ahlmark väcker upprörda känslor bland nya och gamla vänsteranhängare framgår med önskvärd tydlighet av en annan recension av Ahlmarks läsvärda bok som skrivits av Anders Ferm, den förutvarande Palme-pojken som numera är svensk OECD-ambassadör. Ferm skriver i *Sydsvenska Dagbladet* (tar denna gamla bedervärda liberala tidning in vad som helst nu för tiden?) att Ahlmarks bok är "pretentiöst strunt". Att Ferm inte tillhör Ahlmarks mest devota beundrare framgår av denna inledande karakteristik: "Tunnhärig, mager och likblek, med stirrande blick och en käft som en kulspruta". Ett stycke in i artikeln framgår vad som i Ferns perspektiv är Ahlmarks mest oförlåtliga försyndelse – han har på ett antal sidor i boken uttryckt kritiska synpunkter beträffande Ferns gud Olof Palme.

När man tar del av Ilshammar, Ferns med fleras synpunkter frågar man sig trött: hur orkar de? Trots att den beundrade

socialismen och kommunismen (det senare i Tredje världen, ty afrikaner, latinamerikaner och asiater kan till skillnad från oss västerlänningar tydligen tänkas stå ut med denna ideologi) visat sig vara totalt bankrutt och funktionsoduglig fortsätter mediamarxister som Ilshammar och tjugofemöresdiplomater som Ferm att teckna de förhållande ideologierna i beundrande guldskrift och utgjuta sig om den förhatliga "högern".

Tipstjänst och glesbygden

Tipstjänst slår ett extra slag för att centralisera handeln till större orter. Tipstjänst har byggt upp ett system med online-ombud för att förenkla tjänsterna och minska kostnaderna. Det anmärkningsvärda är dock att Tipstjänst i denna tid av snabba framsteg för telekommunikationer och småskalig elektronik kommit fram till att lanthandeln i stort sett inte kan bära det nya systemet. Även om de vill betala för sig vägras de att ansluta sig. För mindre lanthandlare är tipset inte bara en viktig inkomstkälla direkt, det är också en viktig faktor för att locka till sig kunder. Ströbergs lanthandel i Torne vid sjön Åsnen i Småland blev av med tipset 1995. Omsättningen sjönk det första året med 7 procent – normalt hade butiken kunnat räkna med en ökad omsättning på ett par procent. Konsumentverket har försökt påverka Tipstjänst att vara flexibelt och godkänna mindre ombud om det är minst en mil till närmaste alternativa ombud. Men Tipstjänst har inte gått med på ett enda sådant undantag.

(Växjöbladet)

Vägs skylt för 54.000 kronor

Arne Persson i Kumla hade visserligen trafikförsäkring men han hajade ändå till när han läste Vägverkets räkning till försäkringsbolaget Aktsam för en trafikskylt han kört omkull. Räkningen löd på 54.000 kronor. Vägverket hävdade först att allt stämde och att nya vägs skyltar var dyra. Men vid närmare kontroll visade det sig att Vägverket tagit betalt för tre skyltar. En av skyltarna hade inte ens satts upp och den andra var helt ny. Vid schaktarbetena för stolparna hade en gasledning skadats och den kostnaden hade Vägverket också skickat till Arne Perssons försäkringsbolag, liksom en "administrativ avgift" på 12.900 kronor. Pengarna är nu återbetalda. (Nerikes Allehanda, Örebro)

Partistödet höjs

I dessa åtstramningstider finns det en kostnad som det inte sparas på. När änkorna blir av med sina pensioner, när socialhjälpen skärs ned och tandvårdsförsäkringen avskaffas passar riksdagen på att höja partistödet rejält. Framöver ska alla partier få 5 miljoner per år i stöd plus 20.650 kronor per mandat.

Hyresgästföreningen tar hand om 160 miljoner om året

Hyresgästföreningen är en av socialdemokratiska partiet kontrollerad organisation som påstår sig företräda hyresgästernas intressen. Man får dock betalt av hyresvärdarna för att "bråka lagom" om hyran.

Inte mindre än 60 miljoner kronor om året betalar landets kommunalägda hyresvärdar till hyresgästföreningarna kamouflerat som extra avgifter (som debiteras hyresgästerna på hyran) avsedda för "boinflytande" och "fritidsverksamhet". I många områden kan hyresgästföreningen hyra egna möteslokaler på hyresgästernas bekostnad. Även i områden där inga hyresgäster sett till någon fritidsverksamhet plockas de på pengar. När Anna Häkansson, skattejurist från Malmö som inte är med i Hyresgästföreningen, vägrade att betala 162 kronor om året till en verksamhet som inte existerade förlorade hon målet i rätten.

Det finns ytterligare en rejäl summa som hyresgästföreningarna smörjs med för att vara hyresvärdarna till lags. Det är en så kallad förhandlingsavgift på ungefär 60 kronor per lägenhet. Den tas ut av både kommunala och privata hyresvärdar och ger hyresgästföreningen osannolika 100 miljoner kronor per år i inkomster.

Vad får hyresgästerna för sina avgifter? Inte är det lägre hyror i alla fall. Trots under det senaste året ständigt sjunkande räntor och allt lägre månadskostnader för bostadsrätter och villor, liksom sjunkande lokalhyror på många orter (även om boten tycks vara passerad på expansiva orter), så innehåller de nu gällande avtalen mellan hyresgästföreningarna och hyresvärdarna så gott som uteslutande hyreshöjningar. I storstädernas ytterförorter ligger hyror idag långt över "marknadspriserna". Dvs Du kan få en likvärdig villa eller bostadsrätt flera tusen kronor per månad billigare än en hyreslägenhet.

UTLANDS-NYTT

Abortförespråkare ljög om "partial birth abortions"

För en tid sedan gjorde en prominent förespråkare för USAs abortanhängare stor skandal genom att erkänna, att han ljög om den abortmetod som kallas *partial birth abortion* (se *Contra* nr 4 1996) när han påstått att denna metod kom till användning endast för att rädda liv. Precis när kongressen förberedde sig för att återuppta debatten om denna typ av abort, som används i långt framskridet havandeskap, sade Ron Fitzsimmons i en intervju i *New York Times* att han "ljög genom mina tänder" (*lied through my teeth*) när han framträdde i TV för att försvara aborter i långt framskridet stadium av havandeskap. Samma budskap upprepades i en artikel i tidningen *American Medical News*.

Fitzsimmons är verkställande direktör i den amerikanska organisationen för abortkliniker National Coalition of Abortion Providers. Han har tidigare hävdad att *partial birth abortion* blott kom till användning när moderns liv var hotat eller fostret var missbildat. Nu korrigerade han sig och sade att operationen mestadels utfördes på friska kvinnor med friska foster. Läkare som utför *partial birth abortion* (som kan översättas med abort som delvis är en födelse) avlägsnar delvis fostret från moderlivet och suger ut dess hjärna med hjälp av en kanyl.

"Det är en sorts dödande", sa Fitzsimmons. "Man avslutar ett liv". Orsaken till att han ljög, hävdade han, var att han var rädd för att sanningen om *partial birth abortion* skulle skada den unikt liberala amerikanska rätten till abort. Efter en tid kom han dock fram till att debatten måste baseras på sanningen och inte på propagandalögner. Fitzsimmons erkännande gav upphov till vrede och heta känslor både bland motståndare till och anhängare av "fri" abort.

President Bill Clinton lade i april 1996 in sitt veto mot ett lagförslag som skulle ha olagliggjort *partial birth abortion*. Han menade att metoden bara kom till användning "ett par hundra gånger" om året när kvinnans liv var i fara eller fostret bevisligen hade grava defekter. Som en reaktion mot Fitzsimmons uttalande ordnade abort-

anhängare en presskonferens där man försäkrade att den information man lämnat om *partial birth abortion* var fullt sanningensenlig. 99 procent av alla amerikanska aborter utförs under de första 20 veckorna av havandeskapet, menade man, liksom att kvinnans hälsa var den viktigaste faktorn i sammanhanget.

Det beräknas att ca 1,5 miljoner aborter utförs i USA varje år. Om en procent av dessa är aborter utförda efter 20 veckor så innebär det att så många som 15 000 aborter går till på detta extrema sätt. Alan Guttmacher Institute i USA har bekräftat att en procent av alla amerikanska aborter under 1994 utfördes efter 21 veckor, det vill säga cirka fem månader.

(U.S. News Story Page, CNN)

Nordkoreanskt föredöme

Den nordkoreanska tekniken att låta världsländet stå för diplomatins kostnader tycks ha spritt sig till fler. I Sverige var det inte länge sedan den nordkoreanska ambassaden finansierade sin verksamhet med att sälja skattefritt sprit och skattefria cigaretter till hugade spekulanter. En variant av detta rapporteras nu från London. En kvinnlig ambassadtjänsteman på honduranska ambassaden i London har utvisats sedan det visat sig att hon lyckats lyfta 36.000 pund (400.000 kronor) i brittiskt socialbidrag.

Skurk, galning eller offer?

Timothy McVeigh står nu inför rätta för den bomb som för två år sedan sprängde Alfred P. Murrah Federal Building i Oklahoma City i luften. Bombdådet kostade 168 människor livet. Bisarrt nog är det bara för åtta av morden som McVeigh är åtalad, det gäller de åtta federalt anställda som dödades. De 160 övriga döds-offren lyder under lokal lag i Oklahoma, och där väntar man med åtal tills det federala målet är avklarat.

Bara några dagar efter dådet greps Timothy McVeigh, som passade väl in på bilden av hur en skurk ser ut hos vänsterkretsarna kring president Clinton. Han hade, påstod man inledningsvis, varit med i en militant "högerorganisation", Militian. Det visade sig dock efter en tid att McVeigh varit på ett enda möte och då med en bekant som ville introducera honom. Organisationen ifråga hade snabbt konstaterat att de inte var intresserade av att ha medlemmar av McVeighs kaliber. Lika fullt sprids fortfarande myten att McVeigh var medlem i Militian.

Det påstås att McVeigh identifierats med hjälp av en lastbil från hyrbilsföretaget Ryder, som ska ha setts i Oklahoma City kort tid före dådet. Det är bara det att Ryder hyrt ut två nästan likadana lastbilar samma dag. Och bägge bilarna sågs i Oklahoma City. Den ena stannade till och med för att låta passageraren fråga om vägen till Alfred P. Murrah Federal Building. Om dådet var så välplanerat, som FBI låtit på-

skina, borde den skyldige åtminstone i förväg ha lärt sig vägen till målet för attentatet. Och om han kört vilse förvisso inte exponerat sig genom att fråga efter vägen hos allmänheten. FBI har inte brytt sig om att söka efter den andra bilen.

Det finns seriösa utredare som påstår att de federala myndigheterna själva på något sätt var inblandade i affären. Den konspirationsteorin har uppkommit sedan det visat sig att vare sig FBI-kontoret eller BATF-kontoret (Bureau on Alcohol, Tobacco and Firearms), bägge belägna i Alfred P. Murrah Federal Building, var bemannade när bomben exploderade. BATF har gjort sig känt som huvudansvarig för attacken mot David Koresh sekt i Waco Texas och en lång rad andra våldsdåd i statens namn.

Efterforskningarna efter attentatsmannen påminner mycket om den klantigt genomförda jakten på Olof Palmes mördare.

Det vittne som först påstods ha känt igen McVeigh på en teckning som FBI publicerade efter dådet lyckades inte peka ut McVeigh vid en vittneskonfrontation. Det berättade aldrig FBI. Det kom fram först under de förberedande rättegångsförhandlingarna. Vittne nummer två påstod sig ha sett McVeigh fly från bombplatsen, men FBI har själv avfärdat vittnet som inte trovärdigt. Det tredje och sista vittnet har inför rättegången förklarat att han inte är säker på vem han såg – om det var McVeigh eller någon annan. Polisen brydde sig aldrig om att låta vittnet (William Dunlop) delta i en vittneskonfrontation.

Det finns mycket annat som talar mot McVeigh. Skurkar ska kastas i fängelse. Men i ett rättssamhälle har vi skyldighet att se till att det är skurkar och inte oskyldiga som kastas i fängelset. Oklahoma City-målet har blivit ett politiskt infekterat mål, precis som Palme-mordet. Då finns det alltid risk att rättsmaskineriet börjar ta politiska hänsyn. Mindre så i USA än i Sverige dock.

USAs fiende nummer ett

Under tretton månader jagade Pentagon en spion som ansågs vara den farligaste som drabbat USA. Spionen ifråga hade tagit sig in i det Amerikanska Luftförsvars-systemet och hade uppenbarligen tillgång till ytterst hemliga uppgifter. Senatens försvarsutskott informerades under utredningen att spionen ifråga var det allvarli-

gaste aktuella hotet mot USAs säkerhet. Så småningom kunde skurken identifieras. Det var inte KGB utan en 16-årig (nu 19-årig) skolelev från London. Richard Pryce har dömts till 15.000 kronor i böter för sitt intrång i datasystemen och erbjudits betydligt större summor i efterhand för att arbeta i databranschen. Han utförde intrånget med hjälp av en dator för mindre än 10.000 kronor. Pryce har dock avstått från erbjudande om en framtid i databranschen, han vill hellre fortsätta sina musikstudier och hoppas på att i framtiden få arbeta som basist i någon orkester i London.

Dalai Lama reste till Kina

I förra numret av *Contra* rapporterade vi om ett planerat besök av Dalai Lama på Taiwan. Besöket är nu genomfört och Dalai Lama träffade utöver lokala religiösa ledare även politiska ledare som president Lee Teng-hui (bilden). Det var första gången på nästan 40 år som Dalai Lama satte sin fot på kinesisk mark. Han flydde från Tibet till Indien 1959.

Rad-annonser

Radannonser kostar 40:- för högst sex rader. Skicka in Din text och betalning till *Contra*, Box 8052, 104 20 Stockholm.

Modelljärnväg

Fabriksny, vacker och professionellt byggd tågbanan i N-skala säljes. Fleischmannräls. Separat manöverpanel för tre samtidiga tågset. Luftledning, vändskiva, landskap, byggnader. 215x110 cm på kraftig träram med dammkåpa. Tel 018-37 76 75.

Ahlmark, fortsättning från sidan 10

Palme, var sak samma som målning av "djävulsbilder" och försök att undergräva avspänningen eller konsensus i hallstämplad svensk utrikespolitik. Medan Palme eftertryckligt brännmärkte diktaturer i Spanien, Sydafrika och Chile hade han endast undantagsvis något kritiskt att anföra mot kommunistdiktaturer (han betecknade en gång Tjeckoslovariens diktator Husak som ett "diktaturens kreatur"). Tvärtom hördes han ofta berömma regimer som den nordvietnamesiska, kubanska eller iranska. Om ayatollornas Iran utläs sig Olof Palme en gång att man där bygger demokrati "med pedantisk noggrannhet". Om Mellanösterns enda demokrati, Israel, hade han aldrig något gott att säga. Sannolikt, menar Ahlmark, var sådana utspel frukter av Palmes vilja att i sinom tid få en hög FN-post.

De två Kina

Innan Per Ahlmark fick sparken som *Expressen*-kolumnist – han blev sparkad två gånger, först av Erik Månsson, därpå av Christina Jutterström – hann han med att bryta en lans för det fria Kina, Taiwan. Ahlmark var en av de första nationellt kända debattörer som offentligt berömde Taiwans demokratiska framgångsexempel. I sin bok fortsätter Ahlmark på den linjen och ägnar betydande utrymme åt att informera om den omänskliga marxistdiktaturer i det ännu röda Fastlandskina

Läs även vad Ahlmark har att säga om riksdagens talman Birgitta Dahl, som för omkring 20 år sedan var ordförande i en kommitté för bland annat Pol Pot, Kambodja, som tog livet av uppskattningsvis två miljoner människor (av sju!) En person med så sällsamt uselt omdöme utses alltså med benäget stöd av de borgerliga partierna till talman för Sveriges riksdag! "...den som här hemma hejat på förbrytarna bör heller aldrig kunna bli talman", framhåller Ahlmark.

Som sagt: en del av det Per Ahlmark nu skriver har sagts tidigare, exempelvis av Bertil Häggman i *Contra*-boken *Medlöparna* 1991 (varför finns inte den med Ahlmarks litteraturlista?). Det förringa dock inte värdet av denna tungviktare vårens bokflod.

Tommy Hansson

Kalla krigets hjältar:

Lägerfången som blev minister

Anatolij (Nathan) Sjtjaranskij var en av de mest prominenta sovjetiska dissidenterna under 70- och 80-talen, en av de berömda judiska *refuseniks* som vägrade ställa sig i den sovjetiska statens tjänst och krävde att få emigrera till Israel. Sjtjaranskij utväxlades 1986 jämte tre andra personer mot fem i väst som dömts för spioneri för Sovjetunionen och blev i Israel snabbt en prominent samhällsmedlem. I dag är han industri- och handelsminister i den konservativa israeliska regeringen.

När Anatolij Sjtjaranskij efter många års uppmärksamhet motstånd mot det sovjetiska förtrycket 1986 lyckades komma iväg till Israel för att återförenas med sin hustru valde han att byta ut sitt ryska förnamn mot den hebreiska motsvarigheten Natan. Därmed ville han visa omvärlden att han kommit hem – såväl geografiskt som etniskt. Det var också den judiska identiteten som gav Sjtjaranskij den moraliska styrka, som gjorde att han obruten kunde uthärda det kommunistiska förtrycket i Sovjetunionen under så många år.

Anatolij Sjtjaranskij föddes den 20 januari 1948 i Donetsk i Ukraina. 1972 gick han som färdigutbildad matematiker ut Institute of Physics i Moskva och fick inom kort arbete som dataingenjör. 1973 ansökte han om utresetillstånd till Israel.

Blev angiven

Sjtjaranskij nekades dock utresetillstånd med motiveringen att han i egenskap av vetenskapsman inom dataområdet hade tillgång till statshemligheter. I juli 1974 gifte sig Anatolij Sjtjaranskij med Natalja Stiglitz, som liksom maken valde att ändra sitt förnamn; Natalja motsvarar hebreiska Avital. Kort efter giftermålet fick hon tillstånd att emigrera till Israel utan sin make.

Den 12 maj 1976 bildades i Moskva "the Group for the Implementation of the

Helsinki Agreement in the USSR" (gruppen för tillämpandet av Helsingfors-avtalet i Sovjetunionen), som snart skulle bli internationellt känd som "Helsingforsgruppen". Sjtjaranskij anslöt sig som representant för den judiska samfälligheten. Eftersom han talade flytande engelska tillerkändes Sjtjaranskij uppdraget som förbindelseman mellan Helsingforsgruppen i Moskva och den västliga pressen.

–Min styrka är att jag inte gör något i hemlighet, inte något illegalt, kommenterade han en gång inför de utländska pressrepresentanterna sin syn på sitt arbete för mänskliga rättigheter i Sovjet.

Av Tommy Hansson

Hemligt eller ej – det kommunistiska Brezjnev-styret ämnade inte acceptera någon oppositionell verksamhet riktad mot sovjetmakten. 1977 angavs han av en till meddissident maskerad KGB-agent vid namn Sanja Lipavskij och anklagades för att jämte amerikanska diplomater, CIA-medarbetare och västjournalister vara verksam i en spionring. Han arresterades den 15 mars och hölls *incommunicado* i Lefortovo-fängelset i Moskva i 16 månader.

Sjtjaranskij dömdes den 14 juli 1978

Den 11 februari 1986 frigavs Anatolij (Nathan) Sjtjaranskij i utbyte mot sovjetiska spioner och reste till Israel. På bilden är Sjtjaranskij (i mitten) på väg över Glienicke-bron till Västberlin tillsammans med USAs ambassadör Richard Burt.

"skyldig till spionage och för att ha assisterat ett främmande land i fientliga aktiviteter mot Sovjetunionen" till 13 års internering, varav tre år i fängelse och resten av tiden i "korrektivt arbetsläger". Domen mot Sjtjaranskij kom som en chock för den mer naiva delen av västopinionen, som trodde att ryssarna menat allvar med att skriva under FN-dokument om mänskliga rättigheter 1966 och slutdokumentet vid säkerhetskonferensen i Helsingfors 1975.

Antisemitism

Sjtjaranskij var bara en i raden av judiska aktivister som utsattes för sovjetisk förföljelse, vilken dels bottnade i en traditionell rysk antisemitism, dels hade sina rötter i en lika traditionell fientlighet gentemot judarna inom socialismen. Det är knappast en tillfällighet att det antisemitiska propagandafalsariet Sions vises protokoll författades i Ryssland. Till en följd av den dåliga behandlingen av judarna i Sovjet tog den judiska rörelsen för utvandring till Israel fart på 1970-talet. Den innebar ett dilemma för sovjetstaten, som av naturliga skäl gärna såg att "bråkiga" individer försvann ur landet men inte heller ville vidkännas att det kunde finnas orsak för både enskilda och grupper av människor att lämna det socialistiska "paradiset".

Utvandringen till Israel – som med en hebreisk term kallas *alijah* – blev en nödvändighet för etniskt medvetna judar vilka hindrades av myndigheterna att utöva sin religion och kultur. KGB höll regelmässigt ett vakande öga på alla besökare i synagogan. Sovjetmyndigheterna betraktade judisk aktivitet – "sionismen" som det med en förskönande omskrivning brukade heta – som ett instrument för statsfientlig och kontrarevolutionär verksamhet. Tidningen *Neman* i den vitryska huvudstaden Minsk införde i januari 1973 en artikel där det bland annat med ett eko av vulgär antisemitisk agitation hette:

"Sionisterna köper upp tidningarna och mutar redaktörerna, de infiltrerar redaktionerna, försöker på allt sätt bli av med journalister, som de inte gillar, de tar sig in genom minsta springa, om redaktionsdörren stängs för dem – med ett ord gör de allt för att erövra massmedierna."

Den sovjetiska inställningen till judendom var som nämnts ett utflöde av de gamla ryska fördomarna men utan tvivel också frukt av Karl Marx åsikter som de manifesterades i *Deutsch-Französische Jahrbücher* 1844: "Pengarna är Israels

svartsjuka gud som måste förinta alla andra gudar... När samhället lyckas förinta judendomens empiriska väsen och den smutsiga handel som judendomen påtvingat oss kommer Juden att bli omöjlig... Judens samhälleliga frigörelse är samhällets frigörelse från judendomen."

Utväxlades

Den före Sjtjaranskij mest kände judiske aktivisten i Sovjetryssland var sannolikt Eduard Kusnetsov, som 1970 dömdes för delaktighet i ett kapningsförsök av ett flygplan i dåvarande Leningrad. Han beskrev i sina dagboksanteckningar från rättegången mot honom i ett svar till åklagaren den sovjetiska inställningen till "sionismen" på följande sätt (först återges

Nathan Sjtjaranskij som han ser ut i dag åklagarens yttrande, därefter Kusnetsovs eget):

"Det finns bara en tolkning av sionismen, den marxist-leninistiska." Kusnetsov: "Det har vi hört redan: världsherravälde, ett imperialismens verktyg... Ni gör sionismen till ett spöke, som ni kan skrämja alla möjliga torggummor i Moskva med."

Affären Sjtjaranskij markerade kulmen på den kommunistiska sovjetdiktaturens kamp mot de cirka 2,5 miljonerna sovjetjudarna. I februari 1986 frigavs Sjtjaranskij efter att ha tillbringat åtta år i sovjetiska fängelser och läger. Han verkade på flera plan. Dels arbetade han för att de judar som så ville skulle tillåtas flytta till Israel, dels att förhållandena för de judar som önskade bli kvar skulle få ökade möjligheter att utöva sin religion och kultur.

Efter komplicerade förhandlingar mellan sovjetiska och amerikanska myndigheter utväxlades Sjtjaranskij den 11 februari 1986 jämte tre personer som dömts för spioneri till förmån för väst mot fem personer som i väst dömts för spioneri för

Sovjetunionens räkning. Eftersom USA ville förhindra att även Sjtjaranskij skulle framstå som spion skedde hans frigivning separat. Den ägde rum på Glienickebroten mellan Öst- och Västberlin. Sjtjaranskij möttes av bland andra den amerikanske ambassadören Richard Burt. Efter frigivningen begav sig Sjtjaranskij till Israel, där han efter tolv år kunde återförenas med hustrun Avital, som hade arbetat hårt för makens frigivning.

Aktiv i Israel

I Israel bytte Sjtjaranskij sitt ryska förnamn Anatolij till det hebreiska Nathan och fortsatte arbeta för förföljda sovjetiska judar, särskilt sådana som ville komma till Israel. Det var först i början av 1990-talet, då sovjetimperiet var på fallrepet, som utvandringen till Israel tog fart.

Sjtjaranskij blev från början synnerligen aktiv i det nya hemlandet och var med om att grunda invandrarpartiet *Jisra'el Ba'alija*, som beskrivits som det mest marknadsinriktade av alla israeliska partier. När Benjamin "Bibi" Netanyahu kunde utropa sin regering 1996 utsåg han Sjtjaranskij (vars efternamn brukar anglifieras *Sharansky*) till industri- och handelsminister och dennes partikollega Yuli Edelstein, en annan före detta sovjetisk refusenik, till invandrarminister.

Nathan Sjtjaranskij blev således en av de mest framgångsrika av de före detta sovjetiska olikfäktandena, ity han blev ett synnerligen verksamt redskap att rent konkret förändra den sovjetryska judepolitiken. Den som via lexika vill lära sig något om Sjtjaranskij har dessvärre inte möjlighet att göra detta via den svenska Nationalencyklopedien, utan tvingas anlita i första hand utländska publikationer.

Sjtjaranskij är slutligen en framstående schackspelare, som tillsammans med 24 andra spelare utmanade själve världsmästaren Garri Kasparaov i ett simultanparti i Jerusalem för en tid sedan. Tre av spelarna lyckades faktiskt besegra världsmästaren, och till dessa hörde Sjtjaranskij. Denne drömde i unga år om en internationell schackkarriär. När han under lång tid satt fängslad i ensamcell spelade han schack med sig själv för att fördriva tiden och bibehålla sin omvittrade intellektuella skärpa. Det hör till saken att han varken hade tillgång till pjäser eller bräde. Sjtjaranskijs schackspelande gick därför så till att han memorerade pjäserna och deras drag och ställningar på brädet.

Amin på väg tillbaka?

Under mitt besök i Uganda nyligen kunde jag konstatera, att Ugandas störtade diktator Idi Amin efter 18 års exil är inblandad i en gerillakoalition vilken har som högsta prioritet på sitt program att bekämpa Yoweri Musevenis regim och ta makten i Kampala.

Marskalk Idi Amin Dada, Östafrikas blodtörstige och fruktade diktator som styrde Uganda 1971-79 då tusentals ugandier torterades och mördades av hans terroregim, är på väg tillbaka till Uganda.

Idi Amin som levte i exil först i Libyen och sedan i Saudiarabien, där han fortfarande befinner sig, är hjärnan bakom en gerillakoalition tillsammans med en tidigare minister i hans regering som heter Juma Oris. Denne bedriver ett gerillakrig på flera fronter mot Ugandas UPDF (regeringsarmén) och president Museveni som styrt landet sedan 1986, då hans gerilla-armé National Resistance Army (NRA) intog huvudstaden Kampala.

Överste Juma Oris och överstelöjtnant Abdillatif, en tidigare Amin-officer, håller sedan en tid tillbaka på att rekrytera före detta trupper och missnöjda ungdomar till sin upprorsarmé West Nile Bank Front (WNBF). WNBFs huvudträningsbaser ligger i Kajo-Kaji i Sudan samt i nordöstra Zaire och har som mål att störta Museveni.

Islamsk fundamentalism

Rörelsen vill också hjälpa Sudans regim att sprida muslimsk fundamentalism i Uganda. Amin, själv muslim, strävar efter att spela en ledande roll i detta. Det är också viktigt att understryka att Sudans Choken Oturas säger sig vilja sprida islam över hela Afrika och även återta den iberiska halvön från "de otrogna".

Förutom WNBF ingår andra rebellrörelser i gerillakoalitionen: Federal Republican Movement Army som opererar i samarbete med tre andra rebellrörelser, Baganda Youth Movement (BYM), National Democratic Alliance (NDA) samt Lord's Resistance Movement-Army (LRM-A). Den sistnämnda är den mest

välorganiserade av alla upprorsrörelser i Uganda och har ett starkt stöd bland Acholi-folket i norra delen av landet.

Ugandas rebellrörelser har mötts ett flertal gånger i Kenya, och LRAs generalsekreterare, Dominic Wanyama, befinner sig ofta i den kenyanska huvudstaden Nairobi.

Vid mitt besök i Arua-regionen i det nordvästra hörnet Uganda på gränsen till Zaire och Sudan, där Amins egen etniska grupp dominerar, gjordes gällande att WNBF har utnyttjat flera lokala agenter, framförallt lärare, som hjälp att rekrytera ungdomar och identifiera missnöjda och tidigare soldater som är villiga att strida mot regeringsarmén.

WNBFs högsta ledning, som står i ständig kontakt med Amin, består bara av tidigare Amin-soldater som levte i exil i Sudan och Zaire. WNBF har stöd av den sudanesiske religiöse ledaren Tourabis samt av Sudans och Zaires regeringar.

Fyra gerillarörelser

Förutom denna rebellkoalition av Amin-anhängare strider ytterligare fyra gerillarörelser alltiämt mot Musevenis armé. De mest ambitiösa militäroperationerna inne i Uganda utförs av the Lord's Resistance Movement Army, som för några år sedan bestod av en löst sammanhängande grupp i den andliga ledaren Alice Lakwenas märkliga armé Holy Spirit Battalion.

Sedan Lakwena tillfångatagits och deporterats till Kenya i slutet av 1980-talet var rörelsen närmast krossad, men efter hennes oväntade flykt från exilen i Kenya till Sudan i början av 1995 – hon befinner sig numera i norra Kenya – har LRM ledd av Joseph Kony fått tusentals nya anhängare. Dessa kommer främst från Acholi-folket, som tränats och utrustats av Khartoum och angripit mål allt djupare in i norra Uganda.

Rörelsen opererar ända ner till Soroti-regionen, cirka 100 kilometer från den kenyanska gränsen. LRA har också angripit gerillarörelsen Sudanese People's Liberation Army (SPLA) som leds av överste John Garang kring gränstrakterna mellan Sudan och Uganda.

I nordöstra Uganda finns dessutom gerillarörelsen Ugandas People's Army

(UPA) och anhängare till den forne presidenten Milton Obote alltiämt kvar sedan 1980-talet. I centrala Uganda har den senaste tiden en nybildad rebellrörelse vid namn National Democratic Movement (NDM), baserad på Buganda-folket, blivit alltmer aktiv.

Det största hotet mot regimen finns i västra Uganda, där National Army for the Liberation of Uganda (NALU) i årtal stridit mot Musevenis armé från sina djungelbaser i de svåra, otillgängliga Ruwenzoribergen på gränsen till Zaire där NALU bedriver stora militära operationer sedan november 1996.

Tvåfrontsattack

Enligt högt uppsatta källor inom den ugandiska oppositionen i Kampala har hemliga möten mellan de olika rebellrörelserna ägt rum i Zaire. Dessa möten har understöts av Zaire, Sudan och Kenya. Rebellgruppernas plan går ut på en tvåfrontsattack från Zaire och Sudan, där en del vapen och ammunition skulle komma från bland annat Rwandas hutumilis i östra Zaire.

Zaire, Kenya och Sudan anklagar samtliga president Museveni i Uganda för att stödja väpnade rörelser och opposition i dessa respektive stater, medan de forna makthavarna i Rwanda hävdar att Museveni – med brittiska sympatier – planerade och finansierade den tutsidominerade rebellrörelsen Rwanda Patriotic Fronts (RPF) invasion och militära seger i inbördeskriget i Rwanda 1994.

Det mesta tyder på att Amins anhängare, WNBF, endast ockuperar en "buffertzonen" söder om gränsen till Sudan i det västra nildistriktet och hindrar SPLA från att utnyttja södra Sudan som förbindelseled.

Huvudfrågan är hur det övriga Uganda och omvärlden, framförallt Storbritannien, reagerar på Idi Amins eventuella återkomst.

Luis M. Antunes

Estniska kyrkan i KGBs grepp

—Av Ülo Ignats—

I december kom Indrek Jürjos mäktiga verk om KGBs infiltration av de estniska flyktinggrupperna i väst — *Pagulus ja Nõukogude Eesti (Umara Tallinn, 1996)*.

Förlattaren beskriver i förordet bokens tillkomstshistoria. Från att till en början ha planerat att ge ut en samling av reseskildringar (som lämnats till KGB) från ester som under den sovjetiska ockupationen tilläts att åka utomlands, växte arbetet i själva verket ut till ett mycket mer omfattande verk. Det blev möjligt sedan en del av de dokument som sammanställts på KGBs uppdrag kunnat komma det statliga arkivämbetet till handa. Det vill säga de dokument som blev tillgängliga; de känsligaste och färskaste hade transporterats till Sovjet eller förstörts redan före självständigheten och delvis också sorterats ut av personer som ville dölja sina förehavanden under sovjettiden.

Boken inleds med en redogörelse för de dokument som blivit kvar i Estland. Inte minst av dessa framgår det att det har funnits många fler dokument, som det finns talrika hänvisningar till. Dokumenten om KGBs operativa arbete sträcker sig främst till slutet på 1950-talet, men handlingar om utresetilstånd finns också från senare tid. Utan minsta tvekan kan man slå fast att det fanns en akt över varje mer känd flykting i utlandet, skriver Jürjo.

Jürjo framhåller från början att hans material huvudsakligen grundar sig på KGB-dokument. Av det följer att de behandlar sådant som KGB kände till och att dokumenten säkert i många fall kan vara "förskönade" i den meningen att agenten eller medarbetaren framställt sina åtgärder som framgångsrika och förtigt egna tillkortakommanden.

Repatrieringspolitiken

Det första kapitlet i boken behandlar repatrieringspolitiken, varigenom Sovjet försökte locka tillbaka personer som fötts inom imperiets territorium men nu befann sig utomlands. Många ryssar repatrierades också med benäget bistånd från västmakterna, men betydligt färre ester. Många av dem som lyssnade till lockropen sändes till avlägsna områden i Sovjet och tilläts inte att återvända till sitt hemland. Andra

fängslades vid återvändandet som utländska agenter.

Sammanlagt repatrierades 11 125 personer till Estland, vartill kom ytterligare 9 450 personer från krigsfängelägren. Av dessa sändes 7 223 tillbaka från Tyskland och 2 077 från Finland.

KGB:s arbete bland flyktingarna

KGB inledde bevakningen av flyktingarna redan 1940. De första åren skedde det i huvudsak med hjälp av sjömän, som sändes till Stockholm och andra platser som

Gästskribenten

man kunde komma till med sovjetiska fartyg. Särskilt många rapporter finns det om

Ülo Ignats är journalist och författare. Han har under många år deltagit synnerligen aktivt i kampen för mänskliga rättigheter i den kommunistiska världen, särskilt i Baltikum. Ignats var en av de ledande krafterna bakom de välkända "måndagsmötena" för Baltikums frihet på Norrmalmstorg i Stockholm i slutet på 1980-talet. Hans böcker Fosforitbrytningen i Estland (1988), Estland — den sjungande revolutionen (1989), Den stora omvälvningen: Östeuropa (1992) samt Den stora omvälvningen: Baltikum (1992) kan alla köpas via Contra. Ülo Ignats är redaktör på Estniska Dagbladet (Eesti Päevaleht) i Stockholm.

Richard Masing, som av KGB med fog misstänktes för samarbete med flera staters underrättelsetjänster.

Sovjet placerade tidigt ut en estnisk-språkig "diplomat" vid sin ambassad i Stockholm. Denne hade dock stora svårigheter att upprätta direkta kontakter med flyktingarna, varför sjömännen under hans tid spelade huvudrollen i flyktingspionaget. Sjömansspionagets betydelse avtog inte utan snarare ökade ytterligare under 1970- och 1980-talen, då spionaget alltmer inriktades på industrier utomlands. Den 16-18 april 1985 hölls i o m en spionkonferens i Tallinn för att utveckla det tekniska spionaget med hjälp av sjömansspionerna. Det spionage som riktades mot flyktingarna hade som huvudmål att spåra de förbindelsekanaler som fanns mellan ester i utlandet och i Estland.

Från Storbritannien fick KGB hjälp av sina fem berömda högt placerade spioner i den brittiska underrättelsetjänsten, som hade god inblick i underrättelsetjänstens arbete med de baltiska flyktingarna.

KGB var mycket aktivt i Tyskland. I Öst-Berlin fanns den estniska kommittén för återvändande till fosterlandet, där bl a Vladimir Raudsepp arbetade under åren 1954 och 1955. Senare blev Raudsepp redaktör för tidningen *Hemlandet*.

Tidigare KGB-agenter i landsflykt

I en av KGBs rapporter från mitten på 1950-talet sägs det att uppgifterna i Sverige å ena sidan är komplicerade, å andra sidan är omständigheterna gynnsamma. Till de gynnsamma omständigheterna räknades den stora gruppen flyktingar med släktingar och vänner i Estland, som därför lätt kunde utsättas för utpressning för att få dem samarbetsvilliga. Under Stalin-tiden användes mycket brutala metoder för påtryckningar. Dessutom kunde agenter med lätthet sändas ut för att blanda upp sig med de stora flyktinggrupperna.

Jürjo beskriver hur "goda" och "dåliga" agenter bearbetades. I fråga om de "dåliga", som utförde sina uppdrag motvilligt och med dåligt resultat, hotade "arbetsgivaren" att avslöja dessa som just

KGB-agenter.

I avsnittet beskriver Jürjo hur KGB försökte värva en rad av flyktinggruppens ledande politiker, något som dock i allmänhet misslyckades.

Underrättelsetjänsternas fiasko

En av bokens mest skrämmande avsnitt utgörs av beskrivningen hur utländska underrättelsetjänster, däribland den svenska och den brittiska, sände agenter till Baltikum efter kriget. Av KGB-rapporterna förefaller nära 100 procent av agenterna ha blivit avslöjade och oskadliggjorda, bl a tack vare de högt placerade KGB-agenterna i den brittiska spionorganisationen.

I de baltiska skogarna fanns det flera förband av "skogsbröder", som uteslutande bestod av KGB-agenter och dit västerländska agenter styrdes. Ofta blev agenterna fängslade eller avrättade. Några, som föreföll övertygade om förbandens äkthet, sändes tillbaka till väst för att värva nya agenter.

När behovet av en illusorisk motståndskamp försvunnit, började nätet av KGBs skogsbröder avvecklas. Det användes i sin tur i propagandan om att skogsbröderna krossats av den framgångsrika sovjetmakten. De kvarvarande kanalerna till väst utnyttjades in i det sista för att inför väst kompromettera de äkta motståndsgupper som fortfarande fanns i de baltiska skogarna.

Inte bara svenskarna och britterna blev lurade. Också det amerikanska CIA lurades att sända utrustning och pengar till "motståndsgupperna", som i själva verket kom direkt i myndigheternas händer. När detta spel hade utnyttjats till det yttersta kunde det material som sänts av amerikanerna användas i propagandan mot USA. Därmed blev det möjligt att visa hur effektiv den sovjetiska underrättelsetjänsten var och hur meningslös varje mot-

ståndskamp är under sådana förhållanden.

I det här avsnittet beskrivs också Evald Hallisks verksamhet, som ju blivit välkänd i Sverige tack vare *Expressen*.

Kyrkan i KGBs grepp

Det är också skrämmande att läsa hur totalt kyrkan var i KGBs händer. När kyrkorådet samlades i Tallinn i oktober 1949 var 32 av 44 delegater KGB-agenter som hade fått noggranna instruktioner om hur de skulle uppträda och rösta. Resultatet kunde bara bli ett. Den nya kyrkostadgan antogs enhälligt, och till kyrkledningen valdes nästan uteslutande KGB-agenter: den nuvarande estniska ärkebiskopens far Jaan Kiivit (med agentnamnet Jüri I), Georg Klaus (Tammur), Lembit Tedder (Juri II), Edgar Hark (Ego), Albert Roosvalt (Pilv), Julius Voolaid (Rahula) och som enda icke-agent Joosep Liiv (som var 79 år gammal och därför tämligen ointressant). Efter Stalintiden slappnade greppet om kyrkan något, men kontrollen var redan sådan att några starkare påtryckningar knappast längre behövdes.

Under Krusjtjevs tid förändrades KGBs arbete något. 1965 inleddes masssturismen till Estland genom att en färjeförbindelse upprättades mellan Tallinn och Helsingfors. Det var besvärligt för KGB att hålla reda på så många turister. 1983 skrev den dåvarande KGB-chefen i Estland Karl Kortelainen till partiledaren Karl Vaino om hur svårt det var att kontrollera 99 000 turister, som säkert utövade ett dåligt ideologiskt inflytande på esterna. Avundsjukt jämförde han med Lettland och Litauen, som bara hade 16 000 respektive 6 000 turistbesök.

VEKSA

Den 15 april 1960 bildades Kommittén för utvecklandet av förbindelser med utlands-esterna, som verkade inom en motsvarande allsovetisk organisation. Den 29 mars

1968 bildades Kommittén för utvecklandet av kulturella förbindelser med utlands-esterna, som fick verka något friare än de tidigare "organisationerna" (egentligen var det frågan om statliga institutioner). 1976 ersattes det Kommitté med Förening och verksamheten samordnades nu av VEKSA-föreningen.

I VEKSA fanns alltid en KGB-medarbetare som ledde föreningens spionageverksamhet, men formellt hade titeln ansvarig sekreterare eller vice ordförande. Under 1960-talet innehades den posten av sekreteraren Randar Hiir, senare av vice ordförandena Lembit Kumm och Feliks Meiner.

Jürjo betonar dock:

"Det skulle vara fel att räkna alla VEKSA-medarbetare till tjekesterna, vilket har förekommit i pressen. En del hade rena sekreterar- och administrativa uppgifter och hade knappast någon inblick i organisationens spionageuppgifter."

Jürjo skriver om kända utlands-esters besök i Estland, däribland dem som lockades till VEKSAs kurser.

I slutet av boken finns exempel på de dokument som finns i arkiven Bl a presenteras här en reserapport som den nuvarande presidenten Lennart Meri skrev efter ett USA-besök.

En värdefull bok

Indrek Jürjo har skrivit sin bok mycket komprimerat, men den har likväl blivit 350 sidor tjock. Här finns hundratals namn på agenter och sådana som lurats. Boken har kunnat färdigställas tack vare ett stipendium från Estniska Nationalfonden i Stockholm.

Boken är bitvis lika spännande som den bästa agentroman; bitvis är det en ytterligt sorglig läsning men hela tiden fascinerande. Det är tveksamt om boken kommer att översättas till några andra språk.

Tommy Hansson

Slaveri i vår tid – inte intressant för svarta ledare i USA

Slaveri i vår tid – visst förekommer det, även utanför det som återstår av den kommunistiska världen, främst i Arabvärlden och Afrika.

Ögonvittnesskildringar och intervjuer med förrymda slavar, slavhandlare och andra inom branschen har sammanställts och arkiverats av exempelvis medborgarrättsorganisationer såsom Amnesty International, romersk-katolska biskopar i Sudan, pro-

testantiska präster och missionärer samt massmedia. Riktigheten i sådana rapporter har bekräftats av bland andra FNs speciella rapportör för Sudan, Gaspar Biro.

Livegenskap har rapporterats förekomma i Saudiarabien, Libyen och Tchad och tycks särskilt blomstra i den västaharanska staten Mauretanien. Förrymda slavar som infångats har torterats grymt.

Slaveri-rapporterna har emellertid mötts

av ett svalt intresse av amerikanska förkämpar för de svarta såsom Louis Farrakhan och Jesse Jackson, vilka i sina reaktioner pendlat mellan förnekande eller tystnad. Orsaken torde vara uppenbar: den afro-amerikanska lobbyn i USA får rundhänt stöd från arabvärlden och inte minst slavlandet Sudan och vill ogärna stöta sig med sina mecenater.

Sydneys privata OS 2000 - Kung Midas-spelen

Av Julie Ann Fischer & Rune Westin

Alltsedan Sydney i konkurrens med kommunistiska Peking vann äran att hålla OS 2000, har både höger- och vänsterpolitiker verkat för att Australien skall göra så mycket pengar man kan på spelen, istället för att förlora pengar på dem.

När de första olympiska spelen hölls i antikens Grekland 776 före Kristus kunde man aldrig ana att OS vid det tvåtusene året i en ny tideräkning skulle hållas på en kontinent man inte ens kände till. Knappt hade beslutet att ge spelen till Sydney offentliggjorts förrän australiska politiker uppuktade lokala affärsmän beträffande spelens finansiering. Ett initiativ som innebär att vi Sydney-bor kommer att få ta del av alla fördelarna som marknadskrafternas ingripande i OS 2000 erbjuder (nya tåg, vägar, idrottsfaciliteter etcetera) utan att behöva punga ut med en enda skattedollar.

De socialdemokratiska delstatliga myndigheterna startar dessutom just nu *Business Club Australia 2000*, som skall inbjuda de 300 000 affärsmän som besöker Australien varje år att investera här. Affärsmännen erbjuds diverse förmåner med anknytning till spelen som morot. Investeringarna i sin tur kommer att skapa än flera jobb.

OS-arenan - världens största

Ett nytt (olympiskt) stadion, den största OS-arenan någonsin i världen med kapacitet för upp till 125 000 åskådare, kommer att byggas - igen helt privat finansierat. Intäkterna skall komma bland annat från framtida åskådarintäkter och till en del från försäljningen av särskilda så kallade guldplatser för 10 000 dollar/styck, där köparen dessutom köper sig ett trettioårigt medlemskap i stadion (för framtida rugbymatcher). Men majoriteten av biljetterna kommer att gå för några hundralappar styck.

Revolutionerande, och det kanske mest intressanta med Sydney-OS, är den plan som presenterats av Helen Junz, verkställande direktör för guldindustrins World Gold Council Economics Service, till OS-organisatorerna att *guldmedaljerna för första gången i världshistorien borde gö-*

ras i rent guld inför 2000-spelen. I stället för som hitintills i OS-sammanhang av guldpläterat silver.

Detta uppmuntras särskilt med tanke på att Australien är en ledande guldproducent och lätt har råd med initiativet.

Transport utan skatter

OS år 2000 har föranlett en osedvanligt snabb produktion av ett höghastighetståg (550 km/tim) för två miljarder dollar mellan Sydney och Canberra. Tåget kommer att tillryggalägga den sträckan på mindre än en timme, vilket kommer att förkorta nuvarande tågrestetid med två tredjedelar. Den federala högerregeringens transport-

Sydneys OS-symbol

minister John Sharp har sagt "ja" till projektet på ett villkor: att *det finansieras helt och hållet av privata intressen* och att *inga skattepengar används*. Begreppet "skatt" är nämligen ett mycket känsligt ämne för australiska väljare.

Ett privat konsortium planerar att "smälla upp" järnvägen i tid för OS 2000, och en enkelbiljett Sydney-Canberra kommer att kosta cirka 375 svenska kronor. En ny privatfinansierad järnväg mellan Sydney (med en ny underjordisk järnvägsstation mitt i stan) och dess internationella flygplats kommer också att genomföras i tid för OS 2000.

OS-arenan i Sydney kommer att kunna nås från Sydney via den "privata M-femman" (M5), motorvägen som just nu håller på att vidgas från två till tre filer åt vardera hållet. Vägtullen uppgår för närvarande till 1,50 australiska dollar som motsvarar cirka 8 svenska kronor. Det initiativet har dock en del att göra med M5ans rykte som "världens största parkeringsplats" snarare

än att vara motiverad av OS-förberedelser.

Privata intressen ser till att bilister kan köra tjugotre svenska mil i sträck i motorvägshastighet, sträckan Beverly Hills (Sydney)-Goulburn, genom att förena den privata M5an i Casula med South Western Freeway i Prestons. Inte en skattedollar brukas för projektet. Inte heller kommer den existerande vägtullen att höjas. Den svenske OS-besökare som av socialdemokratiska skäl inte vill använda de privata motorvägarna kan fortfarande använda delar av de privata motorvägarna helt gratis och undvika tullen via ett åtskilligt antal avtags- och omvägar. De sossarna kommer dock snart att inse att rättvisan hinner upp dem och att ingenting är gratis här i livet, när deras bensinmätare (gauge) pekar i tomläge...

Säkerhetsfrågan

Det enda olympiska ansvar som inte överlämnats i privata händer blir säkerhetsfrågan. Australien kommer dock att vara fullständigt redo för alla eventualiteter. Min (högste) chef besökte nyligen USA där han inhämtade erfarenheter från säkerhetssynvinkel från OS i Atlanta. Australiens nära underrättelsesamarbete med USA, Storbritannien och Israel kommer att ge Sydney alla tänkbara förvarningar om diverse hot.

Australiens egna SAS-styrkor (SAS står för Special Air Service), modellerade efter de brittiska, kommer att finnas på plats sida vid sida med annan australisk och nordamerikansk säkerhetspersonal samt civilklädd såväl som uniformerad polis.

Staten förtryckare, inte de rika

Mina år i Australien har bekräftat att det är "de rika" ("förtryckarna" från socialistiskt perspektiv sett) som betalar notan för transport, TV och kommunikationer i ett samhälle präglad av privata initiativ, alltmedan "arbetaren" ("den förtryckte") kan spara sina skattepengar för sig själv och sin familj.

Precis som Robin Hood ville ha det i Sherwoodskogen.

Fast sossarna glömmar ju så ofta att det faktiskt var skattmasen (staten) och inte de rika som Robin Hood betraktade som "förtryckaren".

Författarna är anställda vid Australiens försvarsdepartement.

DEBATT

Invändningar mot "fornstora da'r"

Klas Lithners artikel i *Contra* nr 1 -97 om f d vpk-riksdagsmannen Alexander Chrisopoulos var mycket bra. Emellertid vill jag påpeka att den kritik som Chrisopoulos framfört mot den svenska nationalsången (som åtminstone jag läst) inte är helt obefogad. Det finns all anledning att invända mot den del av nationalsången, vilken handlar om "fornstora da'r". Låt mig förklara varför:

Sveriges nuvarande gränser har uppnåtts genom mångårig krigföring. Det svenska riket har sedan 1500-talet byggts upp med mälardödsriket som kärna. Med Götaland finns gamla band och på 1500-talet kom Småland under Stockholms kontroll. Gotland och de norska landskapen Jämtland, Härjedalen och Bohuslän inkorporerades på 1600-talet. Under 16- och 1700-talen koloniserades Norrland och samerna fick sina reservat uppe i fjällen, och år 1720 bröts definitivt självstyreaftalen med Danmark och den skåneländska lantdagen för det gamla danska Skånelands eller snarare "Skånelandenes" (Skåne/Halland/Blekinge) del.

Som historieintresserad skåning har jag i bl a Uno Rön Dahls böcker läst om Sveriges förtagna övergepp i mitt eget Skåneland, och jag tror inte det skiljer sig avsevärt från hur den svenska ockupationsmakten betedde sig i de andra erövrade provinserna. Det är sorgligt att våra barn i generation efter generation har indoktrinerats med den statsstyrda, svenska historieskrivningen. Dag Stålsjö påpekade i TV-serien "Svearikets vagga" att det för bara hundra år sedan nära nog ansågs som ett högmålsbrott att kritisera den officiella svenska historieskrivningen, medan det idag är ett hinder för den akademiska karriären.

Hur många skolbarn får veta att fredstraktaterna från Roskilde 1658, Köpenhamn 1660, Fontainebleau 1679, Lund 1679 och Stockholm 1720 garanterade Skånelands befolkning att "blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och friheter" o s v? Fredsavtalen föreskrev att Skåneland skulle ha självstyre

inom Sveriges politiska gränser med en lantdag i Malmö, egen lagstiftning o s v, eller som den officiella termen löd "Desse nye utanför riket belägna provinser". Men regimen i Stockholm bröt mot alla fredsavtalen och beslöt att försvenska Skåneland. Under åren 1658-1720 minskade befolkningen med 4000 till följd av massavrättningar, tvångsutskrivningar, flykt till Danmark, hungersnöd och sjukdomar.

Som Lithner helt riktigt skrev ingicks mellan Danmark, Sachsen-Polen och Ryssland ett anfallsförbund mot Sverige 1699. Men för Danmarks del hägrade bl a en åter-

Under Karl XII:s monarki vann Sverige slaget vid Helsingborg 1710. Till tveksamt nytta, menar debattören.

erövring av Skåneland, där svenskarna gjort sig skyldiga till grova traktatsbrott. I det för denna del avgörande slaget vid Helsingborg 1710, där Magnus Stenbock och svenskarna segrade, stred de flesta skånelänningarna på den danska sidan mot sina svenska erövrare. Saken är således inte fullt så enkel som Lithner vill få den till att vara.

Skånska, blekingska och halländska barn får precis som andra skolbarn i svenska riket lära sig den svenska nationalsången och sjunga om "fornstora da'r" om den tid då "ärat ditt namn flög över jorden". Men när de sjunger detta om den svenska stormaktstiden blir de offer för indoktrinering. Det var ju då svenskarna

slog ihjäl deras förfäder! Och jag är övertygad om att situationen är ungefär likadan i Jämtland, Härjedalen, Bohuslän, Sameland och på Gotland. M a o finns det i stora delar av Sverige anledning att förespråka en ändring av nationalsångens text. För mig som är skånsk patriot känns den i alla fall kränkande!

Anders N Å Larsson

Om svenska ministrars- besök på Åland

Jag är en ålänning som har bott och arbetat i Stockholm i tjugo år. Jag har läst i mitt husorgan, tidningen *Åland*, att arbetsmarknadsminister Margareta Winberg har varit på besök på Åland den 10 september 1996.

Vad är det för konstigt med det då? Kanske du tänker, kära läsare. Det är ingenting konstigt med det! Det konstiga är att den svenska allmänheten aldrig, aldrig får veta att deras ministrar och andra höjdare gör besök på Åland.

Ingvar Carlsson, Carl Bildt, Kjell-Olof Feldt och inte minst vår kung Carl XVI Gustaf har varit på besök på Åland ett flertal gånger under årens lopp. Detta är bara ett axplock. Många fler politiska, och andra, höjdare har besökt Åland.

Det är endast tack vare mitt husorgan *Åland* som jag har vetskap om dessa Ålandsbesök, som svenska politiker gör ibland.

Varför denna kompakta, öronbedövande tystnad beträffande dessa besök? Vilken hemsk katastrof kommer att inträffa ifall den svenska allmänheten fick reda på att, nu senast Margareta Winberg, har besökt landskapet Åland?

Ja, till och med vår kung Carl XVI Gustaf har helt skamlöst utnyttjat detta en gång, minst. Han åkte till Mariehamn och bottenmålade sin båt på ett varv där. Detta just för att det inte skulle komma ut i massmedia i Sverige!

Kan någon av *Contras* läsare tala om för mig vad denna kompakta tystnad gentemot Åland (och Finland) beror på?

Jan-Erik Sundqvist

Samarbete istället för grus i maskineriet

Den svenska socialdemokratin ideologi överensstämmer inte med kraven för en

gemensam finanspolitik i en europeisk monetär union. Det står klart sedan man läst och studerat utredningen med rubriken "Sverige och EMU" med signatur professor Lars Calmfors.

Det verkar vara av nöden tvunget att Sverige har blivit medlem i den europeiska unionen. Känslorna har aldrig blivit varma för detta medlemskap. Inte heller har anledningen till EUs uppkomst fått genklang i svenska hjärtan.

Samma problem möter nu EMU. Hur många skulle på goda grunder kunna ta ställning till ett ja eller nej till svenskt medlemskap i EMU? På grund av bristen på fyllig information är de flesta hänvisade till fragment och till känslorna. Inte ens eventuella delegater till en (s)-kongress kommer att vara så pass väl informerade att de med gott samvete kan ta ställning.

Och då gäller det i alla fall Sveriges framtid för lång tid framöver: oavsett om vi blir medlemmar i den europeiska monetära unionen eller inte.

Faktum är att det måste till viktiga strukturella förändringar om Sverige vill ha en möjlighet att verka inom EMU: men även när vi skall möta de problem som blir resultatet av om vi står utanför.

Enligt de bedömningar som görs kommer svårigheter att hoppa sig oavsett om vi är med eller inte, om staten även i fortsättningen kommer att hålla en tung hand över företagen med alla lagar, regleringar och varierande skatter vilket ger ett instabilt företagsklimat. Myten om företagare som utsugare och skurkar måste avlivas.

Facket måste lätta på trycket angående anställningsvillkoren och främja en lönepolitik anpassad till rådande förhållanden och utländska nivåer: dvs som garanterar en låg inflation och flexibelt löneläge. Konflikter med långvariga arbetsnedläggelser kommer att få förödande konsekvenser för svensk arbetsmarknad. Löntagarna måste göra egna ansträngningar för att skaffa sig företagsanpassad vidareutbildning, samt göra personliga insatser för att skaffa jobb.

Företagen måste uppfatta signalerna av ett utvecklings- och innovationstryck och själva öka sina intensiva insatser att erövra nya marknadsandelar.

Som medlem, men även utanför, kommer vägen till konkurrensdeprecieringar eller valutadevalveringar för att förbättra konkurrensläget att vara stängda.

Den allmänt utbredda uppfattningen att

det är EUs fel att vi har en stor arbetslöshet och att vi skall avstå från att vara med i både EU och EMU, då vi inte får någon hjälp att få ner arbetslösheten, är ödesdigra. Varken EU eller EMU kan frälsa oss. Vi måste göra egna ansträngningar. Men å andra sidan står en stor gemensam likvid kapitalmarknad till vårt förfogande och en marknad för våra produkter bara inom EU med 280 miljoner människor. Och många fler blir det så småningom när alla de länder inlemmas som medlemmar, som redan står och knackar på EU-dörren.

Att vänta och se är parollen som tillämpas i Sverige för närvarande för att lugna upprörda känslor. Men precis som när vi bestämde oss för att bli medlemmar i EU kommer vid ett försenat inträde i EMU stadgar och spelregler, lagar och förordningar att finnas framförhandlade av medlemsländerna utan inverkan av Sverige. Det blir svårt att i efterhand göra sin stämma hörd och anpassa regelverket efter svenska förhållanden. Då kommer vi återigen att bli besvikna. Och värre än så blir det när nejsägarna får härja fritt och även i fortsättningen arbeta för att hålla grus i maskineriet. Inget av de andra medlemsländerna kommer att uppskatta ett sådant arbetssätt, och Sverige kommer att stå isolerat trots medlemskap.

Siegfrid Amper

Arbetsfrämjande åtgärder

Efter att ha studerat invandrartätheten i våra Stockholms-områden och sysslösheten bland flertalet utlänningar, förvånar det mig att inte dessa människor kan erbjuda infrastrukturella arbeten vid SJ, vägarbeten, sanitärt arbete i kommunen, skogsarbete, trädgårdsarbete, lantarbete med flera gästarbetaruppdrag. Även gruvindustrin bör kunna anställa gästarbetare nu när kärnkraften och den moderna tekniska utvecklingen skall avskaffas och återvändandet till häst- och åsnetransporter med mera skall vara riktmärket för energi och teknisk utveckling. På samma sätt tycks övergång till slangbella och hagelbössa i militära sammanhang ha vunnit ny aktualitet.

För att i någon mån begränsa arbetslösheten bland såväl svenska svenska medborgare som utlänningar som vistas här bör arbetsfrämjande åtgärder vidtagas. Tumrullning, mina damer och herrar i regering och riksdag, är ingen sådan åtgärd,

och inte heller upprivandet av Dennisavtalet. Men *pacta sunt servanda*, det vet ni väl inte vad det är.

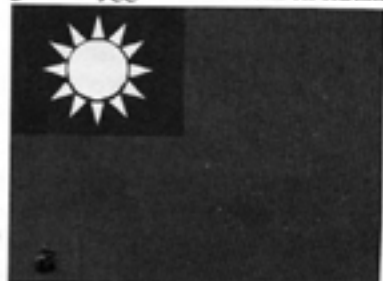
Däremot tycks ni i regering och riksdag åstadkomma arbetslöshet, teknisk avveckling, energiavveckling och forskningsavveckling i samråd med kommunister, miljöpartister och centerpartister, som tycks bli mer och mer sympatiskt inställda till liberalmarxismen och kryptokommunismen.

Eric Thorburn

Solidaritet med Taiwan— det demokratiska Kina!

Det 1996 avhållna presidentvalet på Taiwan och de kinesiska provokationerna i samband med detta borde visa världssamfundet med all tydlighet att det nu är ett hav av skillnad mellan de två kinesiska staterna Folkrepubliken Kina och Republiken Kina på Taiwan. Ett helt fritt presidentval avhölls på Taiwan, medan de sista rapporterna bland annat talar om ökat kinesiskt förtryck i det ockuperade Tibet.

Amnestys färskta Kina-rapport från 1996 "Ingen är trygg" är dessutom en skrämmande läsning.

Alla må nu kunna förstå varför det inte är ett folkligt krav på Taiwan om en återförening med det nuvarande kinesiska styret. Men myndigheterna på Taiwan avisar inte en återförening med ett demokratiskt Kina.

Det mest förnuftiga för freden och säkerheten i området är att realiteterna nu blir formulerade, det vill säga att omvärlden erkänner båda de kinesiska staterna på samma sätt som med det internationella erkännandet av de två koreanska staterna. Republiken Kina bör nu snarast få säte i FN och flera länder bör också upprätta fulla diplomatiska förbindelser med landet.

Och så får spörsmålet om återförening bli en fråga mellan de två kinesiska staterna Folkrepubliken Kina och Republiken Kina!

Nils Tore Gjerde

BOK-NYTT

Svenskan och hennes hövdingar

"Från den ensamma kväll i Linköping", skriver Bertil Torekull, "då jag fick en trevare om jag kunde tänka mig bli chef för Svenska Dagbladet till den bleka förmiddag jag stod på huvudet från 14e våningen i tidningshuset på Marieberg i Stockholm, fick jag se in i en herrevärld av lidelser och fördomar, av lättsinne, högfärd och politik, av hårt bundna intressen och betydande aningslöshet, varav min egen inte var den minsta".

Ovanstående citat kallas av författaren "Tusen och en dagar" och syftar på perioden januari 1989 till september 1991. Boken är en reverens till Verner von Heidenstam, därav titeln. Den sägs vara skriven utan bitterhet. Ändå: "I en sorts retroaktiv förtvivlan kastade jag brutalt ut ur mitt liv min kvinna som om hon hade minsta skuld i eländet". Sen följer redovisning om många jobb, sammanträffanden, vad man åt och drack och pratade om. Ömsesidiga artigheter med mera, till exempel: "...jag är övertygad om att du vinner loppet... Uppgiften passar dig utomordentligt".

"Jag skulle bara ha vetat vad som väntade". Uttalandet syftar på Svenska Dagbladet-jobbet, inte bara på strul, motgångar och besvikelser (... "högerens hårda kärna gick emot mig"), utan också på de många lyckliga stunderna.

Nu följer de avgörande punkterna för att kunna bli en fungerande (=godtagbar) redaktör för Svenska Dagbladet:

- Energifrågan: industrins kraftförsörjning måste tryggas.
- Europafrågan: tidningen skulle

arbeta för EG-medlemskap som villkor för näringslivet.

- Regeringsfrågan: att slåss för ett regimskifte.

"Den sistnämnda hade jag inga svårigheter att ställa upp på", fortsätter Torekull. Han var borgerligt övertygad, men trivdes inte så bra tillsammans med högern. Författaren beskriver sin relation till den som "ganska stormig".

Men – det kommer mera. Ett kapitel heter "Jag och högerpartiet" (undertecknad frågar: finns det ett sådant?). Så här skriver Torekull: "...Svenska Dagbladets i praktiken reservationslösa anknytning till moderaterna, dels dess skam-

lösa beroende av statligt stöd". Jag frågar mig: varför är det skamlösare för Svenska Dagbladet än för varje annan tidning som får statliga pengar för att föra fram det fria ordet? Är allting höger, som inte är vänster?

Författarens bild av sin dramatiska avgång från Svenska Dagbladet bjuder på mycket annat. Han ändrade tidningen rastlöst och snabbt. Han ville ha en annan profilering, önska nya läsargrupper välkomna. Han ville överraska och "förvåna". Torekull sade sig vilja bli kvitt det dogmatiska 70-talet, som

han fann trädigt. Styrelsen började anse att redaktör Torekull inte platsade på sitt jobb. Peter Wallenberg kände sig främmande för tidningens nya stil. Torekull gillade inte Nicolin och ännu mindre dennes omorientering av Svenska arbetsgivareföreningen (SAF). Torekull sade sig icke vilja räknas till "högern". Detta ökade förstas ledningens misstro. Bertil Torekull ville att tidningen skulle tävla med finanstidningarna och *Dagens Industri*. Det bråkades om färger: ekonomi, skär och miljö, grön.

Boken är läsvärd och intressant. I stort sett är den en teknisk rapport från Svenska Dagbladets omvandlingsår. Enligt honom berodde hans misslyckande främst på tidningens styrelse och dess ägare. Dock anser Torekull att makten inte finns i Svenska Dagbladets styrelse. Den låg i händerna på två personer som inte hade någon plattform alls på tidningen – Curt Nicolin och Bo Berggren, huset Wallenbergs förlängda arm. Hade bara inte de gått in hade allt trubbel kunnat undvikas.

Att moderaterna har och hade ett stort inflytande på chefsutnämningarna är obestridligt. Det är dock värt att notera att Moderata samlingspartiet icke äger en enda aktie i Svenska Dagbladet.

Det förtjänar påpekas att Torekull generellt är en stor begåvning på sitt område. Han har massor av idéer, ej sällan geniala men mycket sällan användbara. Felet är kanske att Torekull är alldeles för mycket Torekull.

Arne Sundström
Bertil Torekull: Svenskan och hennes hövdingar. Wahlström & Widstrand. ISBN 91-46-16604-1.

Hur styrs Europa?

Som framgår av bokens undertitel är det här inte alls fråga om

någon beskrivning av den europeiska unionens styrelse eller "vad man bestämmer i Bryssel". Som med all kraft framhålls i förordet är Europa inte bara EU: "Ännu inom överskådlig tid kommer nationalstaten att vara den viktigaste ramen för politisk maktutövning. Koncentrationen ligger därför på styrelsesätet i Europas stater. Samtidigt försöker boken skildra samspelet mellan lokalt, regionalt, nationellt och europeiskt beslutsfattande." Vad som bjuds är alltså en mycket värdefull översikt av de olika institutionerna "de olika politiska kulturerna" i de stater som bildar EU. Någon fullständighet har inte avsetts utan det är fråga om en sammanfattning av olika problemkomplex, där stort och smått blandas på ett både instruktivt och roande sätt, och nog hjälper framställningen till att eliminera titelns frågetecken.

Ett av de problem – eller snarare en av de problemsammanställningar – som behandlas är förhållandet mellan medborgarna och staten. Det är knappast något överord när det konstateras, att den moderna statens uppkomst varit både konfliktfylld och kostsam, och det är ett verkligt svindlande historiskt perspektiv som författaren öppnar för oss när han klarlägger den utvecklingens olika tidsfaser. Alltifrån nationalstaternas uppkomst i slutet av medeltiden fram till våra dagar. Han tycker sig därvid kunna urskilja åtminstone fyra olika etapper, först själva kontrollen över territoriet, sedan en fas av integration och standardisering, så rösträttens utvidgning till att omfatta allt större delar av befolkningen och som kronan på verket vår tids utveckling av välfärdsstaten.

Beträffande medborgarskapet framhålls att detta har två olika betydelser, dels själva stats-tillhörigheten, dels ett helt knippe av rättigheter och skyl-

digheter som reglerar den enskildes förhållanden till det allmänna. Det är givetvis den senare aspekten som har blivit alltmer väsentlig under de senaste 100-150 åren tack vare rösträttens utvidgning och inrättandet av de sociala skyddsnetten. Därvid ägnas en mycket utförlig behandling åt de problem som uppstår genom att personer som inte är medborgare i det land där de är bosatta, men som erhållit permanent uppehållstillstånd, kan belastas med vissa av de skyldigheter och åtnjuta åtminstone några av de rättigheter som drabbar respektive tillfaller landets egna medborgare.

Givetvis behandlas partiväsendet utförligt liksom de olika metoderna att välja beslutande nationella, regionala, och kommunala församlingar, och även så kallade organiserade särintressen uppmärksammas.

Även ämbetsverk, domstolar och massmedia behandlas tämligen utförligt, men vad som kanske saknas därvid är en utredning om hur den svenska – och finska – offentlighetsprincipen kolliderar med den administrativa kultur som råder i de övriga EU-staterna. Det är ju

en fråga som har diskuterats synnerligen livligt i samband med vårt lands anslutning till unionen. Endast ett av bokens 16 kapitel ägnas det politiska samarbetet i Europa. Där nagelfar författaren den så kallade subsidiaritetsprincipen, som han på goda grunder anser ger ringa vägledning när det gäller att avgöra på vilken administrativ nivå – lokal, nationell eller unionell – en fråga skall avgöras.

Det beror ju dels på att EU:s decentraliseringsidé är så allmänt formulerad, dels på att den motsäger andra principer som pekar i centraliserande riktning. Under alla förhållanden kommer det nog framöver att bli hårda dragkamper mellan lokala och mer övergripande intressen, där även de gränsöverskridande regionerna kommer med i leken.

Birger Larsson

Olof Petersson: Hur styrs Europa? Den europeiska maktutövningen i Europas stater. Publica Fritzes förlag AB. ISBN 91-38-92466-8.

Gudarnas ö

Människan kan inte leva utan myter, påstås det. Slutsatsen: ju

ypigare myter desto rikare liv. Myter kan bestå av gudasagor, diktade berättelser eller en mängd osanna påståenden.

Skulle manta myten som måttstock, var livet i Sverige rikast under stormaktstiden. År 1434 hade Växjö-biskopen Nikolaus Ragvaldi, vid konciliet i Basel, hävdade att alla folks urhem var Skandinavien. Han stödde sig på en bysantinsk präst, Jordanes.

Biskopsbröderna Magnus utökade Jordanes och Ragvaldis teorier. De gjorde gällande att Sverige skapades 88 år efter syndafloden, då Noaks sonson landstigit i Norden och grundat goternas rike. Olaus Magnus befäste Sveriges särart; det hårda klimatet har format ett tåligt släkte, starkare och modigare än kontinentens veklingar.

Olof Rudbeck gick än djupare. Han utgick från Platons dialoger om Atlantis, och påstod att "Gudarnas ö" inte alls sjönk vid en naturkatastrof i Atlanten. Han menade att "Atlantis" avsåg Sverige, varifrån antikens gudar och kungar hade utvandrat. Göticismen var född. Olof von Dalin påvisade att Sverige på Jesu tid låg under vatten. Men det hjälpte föga. Myterna om Sveriges överlägsenhet levde vidare.

I debatten vid Rasbiologiska institutets tillkomst, yttrade socialdemokraten Arthur Engberg om den svenska renrasigheten: "...vi äro ytterst angelägna om att föra stamtavlor över våra hundar och hästar, så äro vi icke alls angelägna om att bevara och skydda vår egna svenska folkstock...". Rashygieniska institutet hann sterilisera 60 000 svenska "tattare" innan det 1970, i allt tysthet, (av skam?) lades ner.

Det som började med den mytiske odalsbondens bundenhet till jorden och naturen som ingen annan, urartade till draghjälp åt den nazistiska ideologin och resulterade i skamligt godtyckliga övergrepp mot det egna folket. Författaren, Per T Ohlsson, som är politisk redaktör på *Sydsvenska Dagbladet*, granskar en 500-årig epok ur Sveriges historia. Boken är ett högtintressant inlägg i EU-debatten. De 215 sidorna är späckade med historiska fakta och exempel på ändringar och maktthavarnas dårskap.

Marek Zyto

Per T. Ohlsson: Gudarnas ö. Moderna tidens förlag.

3 1997

I nästa nummer av *Contra* kommer en längre, tidigare utlovad artikel om Alger Hiss, den kommunistiske spionen i USA som gjorts till martyr av vänstern. I kommande nummer kommer vi också att behandla Palme-mordet från polisiär synpunkt. Vi ska också behandla den nya tidens krigföring – hur framtida militära avgöranden kan komma att ske mer med datorer än med kanoner. Vår Mellanöstern-korrespondent rapporterar om den senaste politiska utvecklingen. Och som vanligt notiser, insändare och mycket mer

...kommer i juni